

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

34E JAARGANG

WOENSDAG 7 DECEMBER 1949

No. 1700

COMMISSIE VAN REDACTIE:

Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;

F. de Vries.

Redacteur-Secretaris: C. van den Berg.

Plv. Redacteur-Secretaris: A. de Wit.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:

J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen; R. Vandeputte;

F. Versichelen.

Gegevens over adressen, abonnementen enz. op de laatste bladzijde van dit nummer.

INHOUD:

	Blz.
De artikelen van deze week	967
Sommaire, summaries	967
De ontwikkeling van de Nederlandse consumptie van voedingsmiddelen door Prof. Dr M. J. L. Dols en T. Mulder	968
Financiering en financieel beheer der Verenigde Naties door P. C. J. Kien	970
Het bedrijf der Nederlandse levensverzekeringmaatschappijen in 1948 door L. van Zwol	973
Omzetbelasting en de concurrentieverhoudingen in de bouwnijverheid door P. A. Eterman	975
London Letter door Henry Hake	976
Ingezonden stuk: Prijselasticiteit van de in- en uitvoer en de ontwikkeling van de Nederlandse betalingsbalans door Dr F. W. C. Blom met naschrift van Prof. Dr J. Tinbergen	977
Aantekening: De economische toestand in Spanje	978
Internationale notities: De invloed van de devaluatie op de Britse in- en uitvoerprijzen	981
Uitbreiding van de raffinagecapaciteit in de Marshall-landen	981
Geld- en kapitaalmarkt	981
Statistieken: Bankstaten	982
Stand van 's Rijks Kas	983
Indexcijfers van lonen volgens regelingen in Nederland	983
In- en uitvoer van Nederland	983
De kolonpositie van België	983

DEZER DAGEN

is een oud schip, dat niet meer zeewaardig was, naar buiten gesleept en tot zinken gebracht. Het heette „Im-placable” en het dreef langer en beter dan van zo'n oud gevaarte was vermoed.

Nog zullen velen in Nederland in dit oude Engelse oorlogsschip een symbool willen zien van het Koninkrijk der Nederlanden, in zijn eerste vorm. Met droefheid zien zij, hoe, wat zij een goed schip meenden, door de golven der historie wordt overspoeld.

Een gevaarlijk symbool, want van ondergang is geen sprake. Een gevaarlijk symbool ook, omdat men niet van tot zinken brengen kan spreken. De Staten-Generaal wacht een zware beslissing, met als achtergrond het raadsel van de zin der geschiedenis.

Raadsel, dat op meer plaatsen boeit. Is er al dan niet een Duitse wens tot herbewapening? De Duitse kanselier heeft het, in dupliek, ten sterkste ontkend. Voor zover rapporten over de volksmening in Duitsland ter beschikking staan, staat de grote meerderheid momenteel sterk afwijzend tegen een hernieuwing van de militaire dienst.

Maar de geestēsplooi van de volken van het oude Europa is eeuw-na eeuw vastgelegd. Nog krijgt men uit velerlei recente berichten niet de indruk, dat de ervaringen van de tweede wereldoorlog op het Duitse volk als een „shock-therapie” hebben gewerkt, zodat de geestesstructuur is veranderd.

En ook de politieke kaart van Europa vertoont alle lagen van lange kruisende ontwikkelingen. De paden zijn diep. Dan gaat, zoals het oude lied zegt, „het loze visschertje uit visschen al in 't riet”. Dat lied eindigt met leren laarzen; de Duitse kanselier ziet de slotregel nog verre.

Vissers komen vaak ontevreden thuis. Zo verging het ook de IJmuider trawlvloot, die, economisch gesproken, slib heeft gevangen. Thans zijn de schepen aan de ketting gelegd; de beoefenaren van een historisch bedrijf menen geen zee te kunnen houden.

Zo somber was de minister van Economische Zaken niet over het gehele landsbestel; maar op een rijke vangst met kalme zeegang behoeft men bepaald niet te rekenen. De Nederlandse economie lijdt, als de Noordzee, aan overbevissing.

„De vischhoek lonkte, het visje hapte”. Zo gretig als Staring's Annet waren de vertegenwoordigers van de Europese landen, die nieuwe regionale schikkingen op economisch gebied moesten onderzoeken, niet. Men heeft lijnen uitgezet, maar een nieuw kweekproduct met een nieuwe kunstnaam is nog niet boven wafer gekomen. Is niet geduld het kenmerk van de bekwame visser?

Ook de Nederlandse Regering heeft voorzichtig een visje uitgeworpen; zij is niet ongeneigd tot enige loonsverhoging. Tegelijkertijd houdt zij de wateren in beweging: de subsidiepolitiek heeft ten opzichte van varkensvlees een plotselinge wending ondergaan, gezocht wordt naar compensatie. Het vissen met twee hengels is een inspannend bedrijf.

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.
Gevestigd te 's-Gravenhage

ADMINISTRATIEKANTOOR DORDRECHT - BELLEVUESTRAAT 2, TELEFOON 5346

Personeels-Pensioenverzekering

verschafft directe fiscale besparing — afschrijving van toekomstige lasten — blijvende sociale voldoening
Vraagt U eens welgedocumenteerd advies aan ons
BUREAU VOOR COLLECTIEVE CONTRACTEN

HAV BANK - SCHIEDAM
COLLECTIEVE
PENSIOEN-VERZEKERING

Nederlandsch Indische Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

R. Mees & Zoonen

Anno 1720

Bankiers & Assurantie-Makelaars

Rotterdam

's-Gravenhage, Delft, Schiedam, Vlaardingen
Amsterdam (alleen Assurantie)

GRAFOLOOG

H. LANOOGY - ROTTERDAM

PSYCHOL. ADVIEZEN

J. Luykenstr. 6, Tel. 50199

ADVERTEER
IN
DIT BLAD

BELASTINGCONSULTATIE-
BUREAU

A. L. F. Leverington

Alle belastingzaken

Medewerkers:

E. J. de Boer, Oud-Insp. d. Bel.
D. Sweepe, Oud-Ontv. der Bel.
N. A. Schol, Candidaat-Notaris.
Mr Dr Steinmetz, Bel. Jurist.

Adviseur voor Accountancy:
W. A. Breuning, Lid Nederl.
Bröederschap v. Accountants.
1e Helmersstraat 95 — A'dam
Telefoon 85508.

Groothandel

DEZE WEEK:

**NEDERLAND OP WEG NAAR
VRIJERE HANDEL**

★ Iedere' week zeer veel nieuwe gevraagde offertes
en aanbiedingen van binnen- en buitenland.
Plaats voor export een aanbieding in de rubriek
TRADE OPENINGS.

Abonnementsprijs f 15.— per jaar

KON. NED. BOEKDRUKKERIJ H. A. M. ROELANTS — SCHIEDAM

N.K.F.
N.V. NEDERLANDSCHE KABELFABRIEK
DELFT

met papier geïsoleerde kabels
voor zwakstroom en sterkstroom
koperdraad en koperdraadkabel
kabelgarnituren, vulmassa en olie

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK.

Prof. Dr M. J. L. Dols en T. Mulder, *De ontwikkeling van de Nederlandse consumptie van voedingsmiddelen.*

Schr. komen in dit artikel tot de conclusie, dat onze huidige voedselvoorziening in grote trekking weer het vooroorlogse beeld vertoont. In vergelijking met wat voedingsdeskundigen heden ten dage voor Nederland als norm stellen, blijven er nog wel kleine wensen, met betrekking tot enkele bijzondere nutriënten te vervullen. Nastreving van deze aanpassing zal zonder twijfel de individuele arbeidsproductiviteit gunstig kunnen beïnvloeden, doch deze verbetering van het Nederlandse gemiddelde menu zal slechts moeizaam kunnen worden bereikt. Een versoering van het diëet in verschillende klassen van onze bevolking is zowel uit hygiënisch als economisch oogpunt gewenst.

P. C. J. Kien, *Financiering en financieel beheer der Verenigde Naties.*

In grote lijnen zijn in dit artikel de financiële en administratieve aspecten der Verenigde Naties uiteengezet. Zo worden behandeld: het jaarlijks budget, de dekking der begroting, het financieel beheer, de administratie en de interne en externe controle.

L. van Zwol, *Het bedrijf der Nederlandse levensverzekeringmaatschappijen in 1948.*

De productie van het levensverzekeringsbedrijf heeft in 1948 voor een aanzienlijk verkeer ondergaan, vooral in de sector renteverzekering. Door normaal verval kwamen, ondanks het thans grotere verzekerd bedrag, nagenoeg dezelfde verminderingen tot stand als in 1947. Het abnormaal verval nam toe, o.a. in verband met de verminderde geldruimte. Te verwachten is, dat dit abnormaal verval in de toekomst nog verder zal toenemen, terwijl uit cijfers, gepubliceerd door het C.B.S., blijkt, dat de productie van nieuwe verzekeringen in 1949 achterblijft bij 1948. Het jaar 1949 zal in dit opzicht een kentering in de spectaculaire ontwikkeling van de laatste jaren te zien geven. T.a.v. de sector volksverzekering kan, door toeneming van het verzekerd bedrag per polis, geheel afgezien van een verdere groei van het aantal polissen, een toeneming van het in totaal verzekerd bedrag worden verwacht. Wat de kapitaal- en renteverzekering betreft, is expansie zowel van het aantal polissen als van het verzekerd bedrag per polis mogelijk.

P. A. Eterman, *Omzetbelasting en de concurrentieverhoudingen in de bouwnijverheid.*

Er bestaat op het ogenblik een principiële discussie over de vraag, of een betonfabrikant, die betononderdelen vervaardigt voor montagebouw en deze onderdelen vervolgens zelf monteert, dan wel in onderaanneming laat monteren, omzetbelasting verschuldigd is ter zake van het beschikken over deze onderdelen ten behoeve van het onroerend goed, waarvan zij deel gaan uitmaken. Eveneens wordt besproken, of door deze fabrikant omzetbelasting is verschuldigd over de houten modellen, welke door hem zelf zijn vervaardigd en waarover hij beschikt voor het vormen der betononderdelen. Tenslotte zou dan nogmaals omzetbelasting dienen te worden betaald over de totale aanneemsom van het bouwwerk wegens de oplevering van een werk in onroerende staat. Schr. betooft nu, dat in het belang van een gezonde ontwikkeling van de Nederlandse bouwnijverheid maatregelen dienen te worden genomen, teneinde te voorkomen, dat als gevolg van deze heffingen van omzetbelastingen de concurrentieverhoudingen in ernstige mate worden verstoord.

SOMMAIRE.

Prof. Dr M. J. L. Dols en T. Mulder, *Le développement de la consommation de produits alimentaires aux Pays-Bas.*

A présent le ravitaillement aux Pays-Bas a atteint en grandes lignes le stade d'avant-guerre. Il y a cependant encore de petits désirs à combler notamment en ce qui concerne quelques produits alimentaires spéciaux. L'amélioration du menu néerlandais moyen ne s'accomplira que difficilement.

P. C. J. Kien, *Le financement et la gestion financière de l'O.N.U.*

Cet article traite, grosso modo, des aspects financiers et administratifs de l'O.N.U.

L. van Zwol, *Les compagnies d'assurances vie aux Pays-Bas en 1948.*

L'activité des compagnies d'assurances vie a considérablement augmenté en 1948, surtout dans le secteur de la rente viagère. Il résulte des chiffres publiés par le „Centraal Bureau voor de Statistiek” que le nombre de contrats, conclus en 1949, est inférieur à celui de 1948. A ce point de vue, l'année 1949 accusera un tassement dans le développement spectaculaire des assurances de ces dernières années.

P. A. Eterman, *La taxe de transmission et la concurrence dans l'industrie de la construction.*

Par suite d'un remaniement dans l'organisation et de plusieurs incidences de la taxe de transmission le montage des maisons préfabriquées enregistre un déficit dans son prix de revient, se chiffrant à 2.6 p.c. du prix total souscrit, comparativement aux prix de revient de la construction traditionnelle. Dans l'intérêt d'un développement sain de l'industrie de la construction, des mesures doivent être prises afin qu'une perturbation affectant le jeu de la concurrence n'en soit le résultat.

SUMMARIES.

Prof. Dr M. J. L. Dols en T. Mulder, *Development of the Netherlands consumption of foodstuffs.*

Generally speaking, the Netherlands food position is on its pre-war level again. In comparison with what food specialists nowadays regard as a standard-diet for our country, there are still certain wishes with regard to some particular nutrients, though it will not be easy to alter the habitual Netherlands diet.

P. C. J. Kien, *The United Nations: financing and financial management.*

This article gives a rough outline of the financial and administrative aspects of the United Nations.

L. van Zwol, *Netherlands life-insurance companies in 1938.*

The 1948 production of the life-insurance companies showed a further considerable increase, particularly as regards life-annuity insurance. From figures published by the Central Bureau of Statistics it appears that the 1949 production of new insurances is below the 1948 level, thus causing a turn in the spectacular development of the last few years.

P. A. Eterman, *Sales tax and competition in the building-industry.*

As a result of a different system and various sales tax levies the cost-prices of pre-fabrication building is higher than that of traditional building; the difference being 2.6 per cent. of the total sum contracted for. In the interest of a sound development of the Netherlands building-industry measures should be taken in order to prevent competition from being seriously disturbed.

DE ONTWIKKELING VAN DE NEDERLANDSE CONSUMPTIE VAN VOEDINGSMIDDELEN.

In de nationale huishouding is de voeding der bevolking een factor van grote betekenis, ook dan wanneer men niet in te sterke mate van aanvoer van buiten afhankelijk is. Nederland maakt op deze regel geen uitzondering en vooral de achter ons liggende jaren hebben geleerd, welke invloed de voeding op de instandhouding en het voortbestaan van een volk kan hebben.

De tweede wereldoorlog heeft de belangstelling van de wetenschap, maar eveneens van de Overheid, in de voeding van individu en volk sterk aangewakkerd. Internationaal is een bewijs hiervan te vinden in de oprichting der Voedsel- en Landbouworganisatie der Verenigde Naties, terwijl voor het eigen land kan worden gewezen op de voortgaande arbeid van de in 1940 op het toenmalige Ministerie van Landbouw en Visserij naast de Directie van de Landbouw gevormde Directie van de Voedselvoorziening. De grote betekenis van de volksvoeding voor de ontwikkeling ener natie is hiermede wel erkend. Het algemeen streven der ten deze samenwerkende ambtelijke en niet-ambtelijke organen is er op gericht, de zich ontwikkelende kennis van de voeding dienstbaar te doen zijn aan een voor de verschillende bevolkingsgroepen goede voedselvoorziening en doelmatige voeding. Hiervan kunnen dan in het economisch, sociaal en cultureel leven der bevolking de vruchten worden geplukt. In verschillende landen, die met betrekking tot de voeding uitzonderlijk van een oorlog hebben geleden, wordt dit streven nog geaccentueerd.

In het onderhavige artikel stellen wij ons voor op de Nederlandse voeding nader in te gaan. Hierbij zullen in de eerste plaats de cijfers van het huidige verbruik worden vergeleken met het verbruik van vóór 1940. In de tweede plaats zal de huidige consumptie worden getoetst aan hetgeen wenselijk is. Hierbij zal als uitgangspunt worden genomen het gemiddelde verbruik per persoon per jaar in Nederland voor het oogstjaar 1948/49, daar deze cijfers de meest recente gegevens zijn, welke kunnen worden verkregen. Niet over het hoofd mag worden gezien, dat belangrijke groepen der bevolking op allerlei onderdelen van deze gemiddelde voeding kunnen en zullen afwijken; een vergelijking van de budgetonderzoekingen in 1936/38 met overeenkomstige gegevens voor 1948/49 voor de omvangrijkste bevolkingsgroep, nl. de arbeidersklasse, bleek niet mogelijk.

Een opstelling van de hoeveelheden per persoon per jaar over 1948/49 naast de overeenkomstige cijfers voor 1936/38 geeft het volgende beeld.

TABEL I.

voedingsmiddel a)	p. p. p. j. in kg		calorieën in pCt van het totaal	
	1936/ '38	1948/ '49 b)	1936/ '38	1948/ '49 b)
Granen (als bloem/meel)	106,9	99,2	36,1	33,5
Aardappelen	109,8	157,9	6,9	9,9
Aardappelmeel	1,2	7,8	0,4	2,5
Suiker	29,4	32,2	11,2	12,3
Glucose	3,4	2,5	1,0	0,8
			55,6	59,0
Vlees zonder been, excl. spek	26,9	14,8	6,8	3,6
Eieren (kippen en eenden)	9,1	4,8	1,2	0,7
Gevogelte	0,6	0,3	0,1	—
Vis	9,4	12,9	1,0	1,2
Kaas	6,3	5,7	1,8	1,7
Melk (incl. ondermelk en karnemelk)	165,3	216,5	10,0	11,9
Peulvruchten	2,7	2,0	0,7	0,6
			21,6	19,7
Voedingsvetten, incl. spek	20,4	19,7	18,3	17,9
Groenten	67,0	73,8	1,2	1,5
Fruit	42,2c)	42,9c)	2,1	1,5
Cacaobonen	2,1	1,0	1,0	0,4
Noten	0,7	0,1	0,2	—
Hoeveelheden	603,4	694,1	100,0	100,0

a) de grote sortering levensmiddelen is teruggerekend in grondstoffen of hoofdproducten.

b) voorlopige cijfers.

c) vers: 1936/38 35,8 kg; 1948/49 42,6 kg.

Bij deze vergelijking treden enkele opvallende, afwijkingen in onze hedendaagse voeding naar voren. In de eerste plaats is ze thans wat volumineuzer dan vroeger; het verschil belooft ongeveer 15 pCt. Aardappelen en melk nemen ongeveer tezamen deze verhoging voor hun rekening. Het verbruik van groenten en fruit liep iets omhoog; mede hierdoor is de plaats, die de zgn. beschermende voedingsmiddelen (protective foods), o.a. melk, groenten en fruit, in het Nederlandse menu innemen, opvallend verbeterd. De veranderingen in de „uiterlijke” voeding demonstrenen zich voorts duidelijk in de veranderingen in de eiwit leverende voedingsmiddelen. Het vleesverbruik is ten naaste bij gehalveerd, evenals de consumptie van eieren; melk, en in belangrijk mindere mate vis, hebben de verliezen aan eiwit opgevangen. Het verbruik van het in dit verband niet zo belangrijke voedingsmiddel peulvruchten, is nog verder achteruitgegaan en bedraagt momenteel slechts 2 kg gemiddeld per persoon per jaar. De voedingsvetten naderen reeds sterk de vooroorlogse opnemings. Een klein gedeelte der graanconsumptie werd vervangen door aardappelmeel en suiker. Het verbruik van cacao-producten, gebaseerd op de import van cacao-bonen, is gehalveerd.

Bezien wij deze veranderingen aan de hand van de voedingswaarde, dan krijgen wij het volgende beeld.

TABEL II.

nutriënten	eenheid	gemiddeld per persoon per dag	
		1936/'38	1948/'49a)
calorieën	—	2.822	2.805
eiwit	g	80,7	75,6
vet	„	100,3	89,1
koolhydraten	„	379,6	407,4
calcium	mg	866,2	983,9
ferrum	„	9,2	9,2
vitamine A	IE	2.968	2.952
vitamine B	micro-gram	1.364	1.129
vitamine C	mg	77	90

a) voorlopige cijfers

Hierbij valt allereerst een te verwaarlozen achteruitgang in calorieënwaarde aan te wijzen: de gemiddelde voeding 1948/49 blijft ten deze enkele procenten achter. De eiwitvoorziening liep terug van even 80 g. gemiddeld per dag tot op ruim 75 g., de opnemings van vet van 100 tot op 89. Wat de twee berekende mineralen betreft, is het duidelijk, dat door het aanmerkelijk grotere melkverbruik de reeds behoorlijke calciumverzorging nog werd verbeterd. De voorziening met ijzer bleef ongeveer stationnair. Met betrekking tot de op de voorgrond tredende vitamines A, B en C kan worden opgemerkt, dat de voeding 1948/49 voor C een duidelijke vooruitgang vertoont; A ligt op hetzelfde peil, terwijl B een teruggang vertoont.

Wat zegt nu dit beeld van onze huidige voeding, geprojecteerd tegen de achtergrond, welke de jaren 1936/38 bieden? Naar ons inzicht dit, dat ondanks verschillende niet onbelangrijke veranderingen de huidige gemiddelde voeding in wezen niet achterstaat bij die der genoemde vooroorlogse jaren. De liquidatie van de rantsoenering van levensmiddelen maakt het een ieder mogelijk zijn calorische behoefte onbepaald te dekken. Het aandeel hierin, dat door de vetten rechtstreeks of indirect wordt geleverd is alleszins bevredigend. De eiwitverzorging en de verdeling van eiwit over dierlijke en plantaardige bronnen geven evenmin aanleiding tot critiek. De hogere melkconsumptie beveiligd beter een redelijke kalkvoorziening en ook de opnemings van ijzer en de voorziening met enkele belangrijke vitamines vertonen ongeveer of ten minste het vooroorlogse beeld. Een verdere aanwijzing, dat de schade, in de bezettingstijd aan de voedings- en gezondheidstoestand van de bevolking toegebracht, is hersteld, ligt vermoedelijk in de sterftcijfers voor t.b.c. en de cijfers voor de totale sterfte. Beide cijferreeksen zijn voor 1948 gunstiger dan voor 1947 en deze weer beter dan die voor 1946, terwijl het sterftcijfer voor t.b.c. bovendien in vergelijking met 1939 zeer gunstig is. Wel ziet men een stijging van de zgn. luxe

ziekten, die tegenwoordig aan overmatige voeding worden toegeschreven.

Van een nadelige beïnvloeding der arbeidscapaciteit uit hoofde van een achteruitgang der gemiddelde dagvoeding ten opzichte van die van vóór 1940 is naar onze mening géén sprake, ook al is het wat volumineuzer worden van het voedselpakket geen voordeel en de naar smaak wat soberder dis een feit. Integendeel, wij vragen ons ernstig af, of een soberder diët niet vele voordelen biedt.

Betekent dit nu, dat met het bereiken van het peil van 1936/'38 op het gebied der volksvoeding niets meer te doen valt? Wij menen van niet. Een vergelijking met het verleden wil niet zeggen een toetsing aan het wenselijke. Hieronder zal derhalve op enkele punten nader worden gezien hoe onze huidige Nederlandse voeding zich verhoudt tot hetgeen door de deskundige wenselijk wordt geacht. Uiteraard moet hierbij rekening worden gehouden met hetgeen in het kader van het Nederlandse economische herstel en de in verband daarmee gevoerde landbouwpolitiek voorshands bereikbaar is.

Sinds 1936/'38 heeft de voedingswetenschap voortdurend vorderingen gemaakt, vooral gestimuleerd door de oorlogsjaren 1939/'45. De in 1940 uit oorlogsnoodzaak geboren Amerikaanse „Food and Nutrition Board” heeft, behoeft gevoelend aan enkele exacte voedingsnormen, in 1943 de in zeer voorzichtige termen gestelde eerste tabel gepubliceerd, welke — enkele malen herzien — thans als „Recommended Dietary Allowances” beschikbaar is. In Nederland kwam in 1947 voor hetzelfde doel een daartoe ingestelde Commissie van het Ministerie van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening in samenwerking met de Voedingsraad tot een soortgelijke algemene tabel, welke, zoals vanzelf spreekt, meer op Nederlandse toestanden is afgestemd. De twee richtlijnen vertonen onderling geen grote verschillen: de Nederlandse normen worden vermoedelijk binnenkort op een enkel detail voor de eerste maal herzien. Zulke physiologische normen dienen behoedzaam te worden gehanteerd; de menselijke voeding is nu eenmaal zeer gecompliceerd en slechts moeizaam en met grote voorzichtigheid kunnen hier conclusies worden getrokken. Voor ons doel — beoordeling van de huidige gemiddelde Nederlandse voeding — kunnen eventueel deze normen zeer zeker worden gebruikt.

Wij hebben bedoelde Nederlandse normen, die een aantal leeftijdsgroepen en enkele andere behoeftenklassen omvatten, toegepast op een bevolking van 10 miljoen personen, zo goed mogelijk in overeenkomstige verbruiksklassen ingedeeld. In de hieronder volgende tabel III worden voor een aantal belangrijke voedingsstoffen de verbruikscijfers voor 1948/'49 met deze normen vergeleken.

TABEL III.

Vergelijking gemiddeld verbruik per persoon per dag in 1948/'49.

voedingsstof	eenheid	berekening uit gegevens productie- en import-statistiek	berekening behoefte bij toepassing van Nederlandse normen
eiwit	g	75,6	70
vet	g	89,1	72
koolhydraten	g	407,4	391
calcium	mg	983,9	860a)
ferrum	mg	9,2	11,5
vitamine A	IE	2.952	4.519
vitamine B1	micro-gram	1.129	1.100a)
vitamine C	mg	90	72
calorieën		2.805	2.583

a) voorlopige cijfers; deze worden vermoedelijk met ca 20 pCt verhoogd.

Bij de beschouwing van deze cijfers moet worden bedacht, dat een physiologische norm alleen rekening houdt met normale persoonlijke behoeften, terwijl de verbruikscijfers mede speciale behoeften omvatten als die van hotel, restaurants, ziekenhuis, instelling en dergelijke, en voorts geen rekening houden met verliezen in de handel. (Verliezen bij de productie en belangrijke huishoudelijke „afval” zijn

in aanmerking genomen). De eerste cijferkolom dient dus iets lager te worden genomen.

De vergelijking valt over het geheel nog niet zo slecht uit, al mogen uiteraard de norm respectievelijk de daarop gebaseerde cijfers niet exact worden gebruikt en komen de deskundigen meer en meer tot de overtuiging, dat de normen eerder aan de hoge, dan aan de lage kant zijn. De voeding, calorisch gemeten, is dus wel veilig en in verband daarmee is eveneens de opneming van vetten en koolhydraten; de voornaamste bronnen voor energie, zeker voldoende. De verbruikte hoeveelheid eiwit vertoont een slechts kleine marge, doch behoeft evenmin te worden becristiseerd, gegeven ook, dat globaal de helft van het eiwit van dierlijke bronnen afkomstig is. De zwakke plekken worden gevonden bij calcium, ijzer en voor de naar voren gebrachte vitamines bij A en B; in al deze gevallen was de situatie gedurende 1936/'38 — zoals uit een eenvoudige vergelijking met tabel II kan blijken — nog minder aantrekkelijk.

Voor de remedie in de natuurlijke weg, d.w.z. door aanpassing in de keuze der levensmiddelen, komen wij voor een belangrijk gedeelte rechtstreeks uit bij de beschermende voedingsmiddelen, t.w. melk, groenten en fruit, daarna bij graanproducten en brood. Voor onze calciumvoorziening vormt melk de ruggegraat — groenten leveren globaal de helft van vitamine A. Brood en aardappelen zorgen weer voor de helft van het ijzer, daarna doen vlees en groenten het voornaamste. Het vitamine B1 tenslotte wordt vooral door graanproducten, aardappelen en melk geleverd, daarna komen weer groenten en vlees. De vitamine C-voorziening geschiedt voornamelijk door de aardappel.

De bevordering van de consumptie van melk, groenten en fruit, aardappelen en brood, ligt dus in de rede. Ook een hogere vleesconsumptie biedt blijkbaar voordelen. Nu ook de rantsoenering hiervan tot het verleden behoort, kan worden verwacht, dat, onder verbehoud van de prijsontwikkeling, een verandering in de goede richting zal komen.

Het laat zien aanzien, dat in het algemeen zulk een stimulering wel strookt met de landbouwpolitiek der Regering. Ook financieel behoeft zij geen onoverkomelijke bezwaren te ontmoeten, omdat brood en aardappelen goedkoop gebleven levensmiddelen zijn en melk de goedkoopste bron van dierlijk eiwit is. Alleen de dikwijls nogal wisselende prijzen en hoeveelheden voor groenten en ook wel fruit kunnen gemakkelijk moeilijkheden opleveren; in dit licht is de toevoeging aan margarine van het vitamine A zeker aantrekkelijk.

Het nastreven van deze verbeteringen in het nationale menu zal ongetwijfeld een moeizaam en tijdverderend werk zijn. De rantsoenering is hiervoor niet meer beschikbaar. Als consumptierichtende factor treedt de financiële mogelijkheid voor haar in de plaats. Uiteraard kan ook hier de Overheid met haar algemene prijsbeleid invloed uitoefenen, maar dit is in elk geval geen rechtstreekse bemoeienis meer met het gezinsmenu, zoals de rantsoeneringsmethode die opleverde.

Deze beïnvloeding kan uiteraard ook door voorlichting en propaganda worden bereikt. Het Voorlichtingsbureau van de Voedingsraad in 's-Gravenhage verricht ten deze sinds lang verdienstelijk werk. Ook deze weg van „ombuiging” van het gezinsmenu, gecombineerd met verbeterde voedselbereiding, is lang en moeilijk. Traditie en voordeel moeten worden overwonnen en smaakvooroordelen losgelaten, terwijl het Bureau de gezinsfinanciën niet mag voorbijzien. Hier past een vasthoudend en gestaag werken onder het devies „goed en goedkoop”. Het is nu eenmaal niet zo gemakkelijk een voedingsgewoonte, die zich in vrijheid heeft gevormd, blijvend te veranderen.

Kan met deze of een soortgelijke voedings- en voorlichtingspolitiek een bijdrage, groot of klein, voor het economisch herstel van Nederland worden geleverd? Ongetwijfeld. De factor voeding — het is reeds betoogd — is van

betekenis voor de arbeidsproductiviteit, althans de arbeids-capaciteit van het Nederlandse volk, en — algemener — ook voor zijn algeheel welzijn. Ze dient dus stellig niet te worden verwaarloosd, al moet aanstonds worden toegegeven, dat bijv. ook psychische omstandigheden de arbeids-productiviteit sterk beïnvloeden. In elk geval dient de voeding zo goed mogelijk te zijn; dit is niet alleen economische noodzaak, doch sociaal gezien, ook redelijk en cultureel alleen vooruitgang.

Uit een oogpunt van voeding tenslotte is het te hopen, dat het zich sinds de opheffing der rantsoenering van suiker- en chocoladewerken, koek en gebak demonstrerende grotere verbruik — ook vergeleken met vooroorlogse gewoonten — geen stand houdt en een matiging in deze excessieve consumptie ten goede komt aan een groter verbruik van vers fruit, melk- en melkproducten, alsmede variatie in het verbruik van groenten. Daar zal het individu wel bij varen.

Concluderende kan worden gezegd, dat:

1. onze huidige voedselvoorziening in grote trekken weer het vooroorlogse beeld vertoont;
2. in vergelijking met wat voedingsdeskundigen heden ten dage voor Nederland als norm stellen, er nog kleine wensen met betrekking tot enkele bijzondere nutriënten te vervullen blijven;
3. nastreving van deze aanpassing zonder twijfel de individuele arbeidsproductiviteit gunstig zal kunnen beïnvloeden, doch dat deze verbetering van het Nederlandse gemiddelde menu slechts moeizaam zal kunnen worden bereikt;
4. een versoering van het diët in verschillende klassen van onze bevolking zowel uit een hygiënisch als economisch oogpunt gewenst is.

's-Gravenhage. Prof. Dr. M. J. L. DOLS en T. MULDER.

FINANCIERING EN FINANCIËEL BEHEER DER VERENIGDE NATIES.

De Verenigde Naties is uit financieel oogpunt te beschouwen als een internationale publiekrechtelijke organisatie. Het Internationale Hof van Justitie heeft zelfs geadviseerd haar de rechten toe te kennen van internationaal rechtspersoon. Deze kwestie van rechtspersoonlijkheid vormt een punt van overweging voor de huidige zitting der Algemene Vergadering.

De jaarbegroting.

In het middelpunt der financiële belangstelling staat het jaarlijks budget. Dit wordt reeds in de eerste maanden van het voorafgaande kalenderjaar departementsgewijs in overleg met de interne begrotingsdienst van het Secretariaat voorbereid en daarna door de Secretaris-Generaal in de vorm van een rapport aan de Algemene Vergadering gepresenteerd. Een financieel voorschrift bepaalt, dat de begrotingscijfers ten minste twaalf weken voordat de Algemene Vergadering haar jaarlijkse zitting op de derde Dinsdag in September aanvangt moeten worden overgelegd, aan de Advies-Commissie betreffende Bestuurs- en Begrotingszaken. Deze commissie van experts, welke geregeld zitting houdt en benoemd is door de Algemene Vergadering, onderzoekt en rapporteert omtrent deze begrotingscijfers, en haar rapport, tezamen met het hierboven genoemde begrotingsrapport van de Secretaris-Generaal, moet tenminste zes weken voor het begin van de jaarlijkse zitting der Algemene Vergadering aan de Leden-Regeringen zijn toegezonden. De Vijfde Commissie der Algemene Vergadering, waarin ook alle Leden-Regeringen zitting hebben, gaat tot in details de begroting na, hoort de Secretaris-Generaal of diens gemachtigden, in de regel de Assistent-Secretarissen-Generaal, hoofden der acht departementen,

en de Griffier van het Internationale Hof van Justitie, met name ten aanzien van de verminderingen aanbevolen door bovengenoemde Advies-Commissie. Zij amendeert de begroting, en beveelt de aldus gewijzigde begroting aan de Algemene Vergadering ter goedkeuring aan.

Het budget is een volledige of bruto begroting. Alle uitgavenposten worden afzonderlijk genoemd en vermeld en geen compensatie vindt plaats met eventuele inkomstenposten. Zo worden bijv. in de begroting de bruto-salarissen opgenomen, terwijl de hierop ingehouden loonbelasting een inkomstenpost¹⁾ vormt. Ook wordt de verkoop van overtollig of onbruikbaar meubilair, schrijfmachines enz. niet verrekend met de aankoop van nieuw en leidt dus ook tot een afzonderlijke inkomstenpost. Zelfs de inkomsten voortvloeiend uit de uitlening van personeel en de verlening van andere diensten aan derden, bijv. van tolken aan de Vergadering van de Ministers van Buitenlandse Zaken, van de „Big Four”, in Mei en Juni van dit jaar gehouden te Parijs, mogen niet in mindering worden gebracht van enige uitgavenpost op de begroting.

De specificatie van de begroting gaat betrekkelijk ver. De door de Secretaris-Generaal voorgestelde begroting voor 1950 is bijvoorbeeld verdeeld in 10 afdelingen en 27 hoofdstukken, doch in zijn rapport wordt elk hoofdstuk minutieus onderverdeeld en toegelicht, waardoor dit een boekdeel van 259 bladzijden is geworden. Van elk bureau of sectie in elke afdeling van ieder departement wordt de personeelssterkte en het salarisbedrag per rang vermeld. Zelfs wordt in een afzonderlijk rapport aan de Vijfde Commissie ieder lid van het personeel bureau- of sectiegewijs met naam, rang, nationaliteit en salaris aangeduid. Teneinde een beeld te geven van hetgeen het 1950-budget behelst, wordt hieronder de specificatie per begrotingsafdeling gegeven (in miljoenen dollars):

I	Zittingen van de Algemene Vergadering, de Raden (Veiligheidsraad, Economische en Sociale Raad en Trustschapsraad) en Commissies	2,37
II	Speciale vergaderingen en onderzoeken (Balkan, Indonesië, Palestina enz.)	5,02
III	Secretariaat in New-York	28,16
IV	Bijkantoor in Genève (inclusief E.C.E.)	4,31
V	Informatiebureau	0,86
VII	Regionale Economische Commissie (exclusief E.C.E.)	1,09
VIII	Representatie	0,02
VIII	Programma's voor technische hulpverlening	1,32
IX	Kosten van overneming van de bezittingen van de Volkenbond	0,53
X	Het Internationale Hof van Justitie	0,63
	Totaal	44,31

De begroting van de Verenigde Naties dekt dus niet de kosten van de delegaties der Leden-Regeringen, geaccrediteerd bij haar²⁾ en evenmin de kosten der gespecialiseerde instituten³⁾ (bijv. de Wereld Gezondheids Organisatie, de Organisatie voor Opvoeding, Wetenschap en Cultuur).

De begroting in de vorm als goedgekeurd door de Algemene Vergadering draagt een absoluut bindend karakter. De enige flexibiliteit bestaat hierin, dat, met instemming van de Advies-Commissie betreffende Bestuurs- en Begrotingszaken, de Secretaris-Generaal binnen elke begrotingsafdeling credieten van het ene naar het andere

¹⁾ De salarissen van het personeel der Verenigde Naties zijn belastingvrij. Personeel van Amerikaanse en Canadese nationaliteit en ingezetenschap moest hierover inkomstenbelasting betalen aan resp. de Amerikaanse en Canadese fiscus. Deze betaalde belasting werd vergoed door de Verenigde Naties. In 1948 echter trad een zgn. Staff Assessment Plan in werking, waarbij de salarissen tot bruto-peil werden verhoogd en de Verenigde Naties zelf loonbelasting ging inhouden, verwachtend dat de Amerikaanse en de Canadese Regering het personeel van haar nationaliteit en ingezetenschap nu zou gaan vrijstellen van inkomstenbelasting op grond van zgn. „dubbele belasting”. Beide regeringen hebben echter een wet met dergelijke strekking tot nu toe nog niet aangenomen.

²⁾ De Verenigde Naties vergoedt alleen de reiskosten van de hoofdstad van het betrokken land naar de plaats van vergadering van vijf delegatieleden per Lid-Regering naar de Algemene Vergadering en van één delegatielid naar elke commissie van de drie Raden.

³⁾ Enkele gespecialiseerde instituten zijn ouder dan de Verenigde Naties, haar stiefmoeder.

hoofdstuk mag overbrengen en onvoorziene en buitengewone uitgaven mag doen. Indien deze onvoorziene en buitengewone uitgaven betrekking hebben op de handhaving van vrede en veiligheid of urgent economisch herstel, is, tot een maximum van \$ 2 mln, deze goedkeuring van gemelde Advies-Commissie niet nodig.

Dekking der begroting.

De begroting wordt gedekt door de contributie der Leden-Regeringen en door andere inkomsten. Het totaal bedrag door contributies op te brengen wordt als volgt bepaald. De totale begroting voor 1950 wordt verminderd met het geschatte bedrag aan andere inkomsten voor 1950 en met het overschot van 1948 (het laatst afgesloten dienstjaar) en vermeerderd met het bedrag der suppletoire begroting voor 1949. Deze suppletoire begrotingen worden op dezelfde wijze als de jaarlijkse begrotingen, alleen enige weken later, aan de Advies-Commissie en aan de Algemene Vergadering gepresenteerd en consolideren bovengenoemde onvoorziene en buitengewone uitgaven. Dit totaal bedrag der contributies wordt volgens een bepaalde schaal over de Leden-Regeringen omgeslagen. Deze schaal wordt vastgesteld door de Algemene Vergadering, nadat haar hieromtrent advies is uitgebracht door de Contributie-Commissie. De percentages⁴⁾ der schaal worden in hoofdzaak bepaald door vergelijking van het nationale inkomen in de betrokken landen. Daarnaast spelen andere criteria een rol. De Verenigde Staten dragen bijv. 39,89 pCt bij, terwijl op grond van het nationale inkomen alleen de procentuele bijdrage aanzienlijk hoger zou moeten zijn. Doch de Algemene Vergadering heeft als beginsel de stelregel aanvaard, dat in normale tijden geen enkel Lid meer dan $\frac{1}{3}$ zou bijdragen. Bij de gespecialiseerde instituten zijn vanwege deze andere criteria dan ook vaak andere verhoudingen in de contributies onderling aanwezig.

Zolang de opgelegde contributies nog niet zijn ontvangen, worden de uitgaven gefinancierd uit een werkkapitaal, dat \$ 20 mln bedraagt en een lening is van de Leden-Regeringen, waarin elk volgens dezelfde schaal heeft bijgedragen. Dit werkkapitaal dient ook ter voorfinanciering van de reeds genoemde onvoorziene en buitengewone uitgaven (waarin later een suppletoire begroting voorziet) en ter verstreking van leningen aan gespecialiseerde instituten, welke of wel in een stadium van oprichting verkeren (bijv. de Organisatie voor de Internationale Handel) of wel reeds zijn opgericht, doch nog niet voldoende contributies of bijdragen in haar werkkapitaal hebben ontvangen (bijv. de Wereld Gezondheids Organisatie). Tenslotte wordt ook uit het werkkapitaal geput ter voorfinanciering van speciaal aangeduide betalingen ten behoeve van de delegaties en van het Secretariaatpersoneel, welke later worden teruggevorderd en ontvangen.

De bouw van een wolkenkrabber ter huisvesting van het Secretariaat en van vergaderzalen voor de zittingen van de Algemene Vergadering en van de Raden in New York City wordt gefinancierd uit een hypothecaire geldlening ten bedrage van \$ 65 mln, verstrekt door de Verenigde Staten.

Financieel beheer.

De goedkeuring van het budget door de Algemene Ver-

gadering, welke goedkeuring een tweederde meerderheid vereist, houdt in dat de Secretaris-Generaal de bevoegdheid ontvangt verplichtingen aan te gaan en uitgaven te doen voor de doeleinden en tot de limieten vermeld in de begrotingshoofdstukken. Dit betekent echter niet, dat de departementen, afdelingen en bureaux nu vrij zijn hun budgetten te besteden. Deze delegatie van bevoegdheid is anders geregeld.

Het Bureau van Financiën, dat ook de begrotingsdienst omvat, wijst de credieten, gespecificeerd per begrotingsrekening, jaarlijks, halfjaarlijks, maandelijks of per project aan de departementen, afdelingen en bureaux toe, na zich er van te hebben overtuigd, dat de specifieke doeleinden, waarvoor de fondsen worden aangevraagd, in overeenstemming zijn met de bedoeling van de Algemene Vergadering.

In elk departement worden een of meer ambtenaren aangewezen, die de aanvraag dezer credieten verzorgen en ook verantwoordelijk zijn voor een juiste besteding. Voor de salarissen van het personeel in vaste dienst wordt het crediet in één bedrag voor het geheel jaar toegewezen, aangezien de personeelssterkte wordt gecontroleerd door vastlegging van deze sterkte per rang voor elk bureau of afdeling aan het begin van het dienstjaar. Voor dienst-reizen, voor het in dienst nemen van adviseurs voor korte tijd, en voor andere speciaal aangeduide projecten worden maandelijks gemotiveerde aanvragen ingediend en worden maandelijks credieten toegewezen. Alle voorstellen tot het drukken van publicaties moeten bovendien door een interne publicatie-commissie worden goedgekeurd.

De credieten worden niet per hoofdstuk toegewezen, doch per budgetrekening en elk hoofdstuk op de wijze onderverdeeld in een groter of kleiner aantal budgetrekeningen.

Ter versterking der budgetcontrole is bepaald, dat geen enkel contract of verbintenis resulterend in een verplichting van meer dan \$ 100 mag worden aangegaan zonder dat eerst een crediet tot het geschatte bedrag van deze verplichting is gereserveerd in de begrotingsboekhouding. Contracten ten bedrage van meer dan \$ 5.000 dienen bovendien eerst door een interne contractcommissie te worden goedgekeurd. Dit betekent dus, dat geen enkel ambtenaar van het Secretariaat een verplichting ten laste van de Verenigde Naties voor een bedrag van meer dan \$ 100 kan aangaan zonder dat een autorisatie daarvoor is uitgemaakt, goedgekeurd en geboekt in de begrotingsboekhouding. Geen dienstreis, waarvan de kosten op meer dan \$ 100 worden geschat, kan bijvoorbeeld worden ondernomen, voordat:

- het crediet is beschikbaar gesteld in de maandelijks of in een suppletoire toewijzing;
- een reisvergunning is uitgemaakt en getekend door de hierboven vermelde aangewezen ambtenaar van het betrokken departement;
- deze reisvergunning is geboekt ter reservering van het crediet.

Alleen nadat deze handelingen zijn verricht, geeft het Bureau Vervoer een vervoerslastgeving af, welke aan een plaatskaartenbureau van spoor, boot of vliegdiens inwisselbaar is tegen het reisbiljet. In urgente gevallen behoeft de procedure tot en met de vervoerslastgeving niet meer dan een uur te vorderen, welke de reiziger zeer persoonlijk nodig heeft om zich reisvaardig te maken.

De uitgaven tegenover reeds geboekte verplichtingen, en uitgaven beneden \$ 100, waarvoor niet een crediet is gereserveerd, moeten eveneens worden goedgekeurd door deze speciaal daarvoor aangewezen ambtenaren der departementen. Alvorens de betaling wordt geëffectueerd, gaat het Bureau van Financiën minutieus na of de voorgeschreven procedure is gevolgd en de uitgaven in overeenstemming zijn met alle financiële bepalingen. Zo bestaan er ten aanzien van de vergoeding van reis- en verblijfskosten

⁴⁾ Deze bedroegen voor het financiële jaar 1949: Verenigde Staten 39,89; Engeland 11,37; Soviet Rusland 6,34; China 6,00; Frankrijk 6,00; India 3,25; Canada 3,20; Zweden 2,00; Australië 1,97; Argentinië 1,85; Brazilië 1,85; Nederland 1,40; België 1,35; Zuid-Afrika 1,12; Polen 0,95; Turkije 0,91; Tsjechoslowakije 0,90; Oekraïne 0,84; Denemarken 0,79; Egypte 0,79; Pakistan 0,70; Mexico 0,63; Nieuw-Zeeland 0,50; Noorwegen 0,50; Iran 0,45; Chili 0,45; Columbia 0,37; Joegoslavië 0,33; Philippijnen 0,29; Cuba 0,29; Siam 0,27; Venezuela 0,27; Byelo Rusland 0,22; Peru 0,20; Uruguay 0,18; Irak 0,17; Griekenland 0,17; Burma 0,15; Syrië 0,12; Bolivia 0,08; Ethiopië 0,08; Saudi Arabië 0,08; Libanon 0,06; Afghanistan 0,05; Dominicaanse Republiek 0,05; Ecuador 0,05; El Salvador 0,05; Guatemala 0,05; Luxemburg 0,05; Panama 0,05; Costa Rica 0,04; Haiti 0,04; Honduras 0,04; IJsland 0,04; Liberia 0,04; Nicaragua 0,04; Paraguay 0,04; Yemen 0,04.

en van representatiekosten uitgebreide financiële voorschriften en moeten contracten worden gegund op basis van inschrijvingen.

De opening van bankrekeningen vereist de goedkeuring van de Secretaris-Generaal. Middelen van de Algemene Rekening mogen op korte termijn worden belegd en die van het Pensioenfonds op lange termijn.

Administratie.

De administratie wordt gevoerd volgens het stelsel van dubbel boekhouden en moet in dollars luiden; alleen de buitenlandse bijkantoren mogen in de valuta van het betreffende land hun boeken bijhouden, waarbij hun maandelijks afrekeningen in dollars worden omgerekend. De begrotingsboekhouding wordt gevoerd als bijboek op de hoofdboekhouding. Behalve de betalingen worden ook de credieten en de aangegane verplichtingen per begrotingsrekening bijgehouden in de begrotingsboekhouding. Het nog beschikbare bedrag op elke begrotingsrekening is gelijk aan het totale verstrekte crediet verminderd met het geschatte bedrag der uitstaande verplichtingen en met het totale bedrag der betalingen. Alle budgetaire betalingen, welke als verplichting boven \$ 100 tevoren zijn geboekt ter reservering van het crediet, leiden dus tot een extra boeking, namelijk tot de gehele of gedeeltelijke nietigverklaring van een uitstaande verplichting. Per ultimo van een dienstjaar blijven alleen die geboekte verplichtingen ten laste van de begroting van dat dienstjaar; waarbij de goederen zijn geleverd en de diensten zijn gepresteerd. Alle andere uitstaande verplichtingen worden ten laste van de begroting van het volgend dienstjaar gebracht.

Afzonderlijke groepen van rekeningen worden aangehouden voor het werkkapitaal van \$ 20 mln, voor het fonds voor de bouw van het nieuwe hoofdkantoor in de stad New York, voor het pensioenfonds, voor de middelen van het Internationaal Noodfonds voor Kinderen, en voor enkele andere fondsen, waarbij de Verenigde Naties enkel als beheerder optreedt. Administratief kan bij deze fondsen meestal worden volstaan met een of meer bankrekeningen, beleggingsrekeningen, een rekening van inkomsten en kosten en de sluitrekening van schuld of vordering ten opzichte van de Verenigde Naties.

Per ultimo van elke maand worden financiële interim overzichten samengesteld, die weergeven:

- a. in hoeverre de besteding van het budget is voortgeschreden en wel gedetailleerd per begrotingsrekening en samengevat per begrotingshoofdstuk. (daarenboven

ontvangen de ambtenaren in elk departement, aan wie de goedkeuring der bestedingen begrotingstechnisch is gedelegeerd, een afschrift van hun rekeningen vermeldend alle transacties);

- b. balansen van bezittingen en schulden voor de Algemene Rekening en afzonderlijk voor het werkkapitaal en voor alle andere fondsen;
- c. specificatie per Lid van het nog te ontvangen bedrag aan contributies.

Ter illustratie zij hieronder gegeven de samengevatte balans van bezittingen en schulden voor de Algemene Rekening, met weglating van alle niet-relevante posten (zie tabel).

Uit deze opstelling komt ook duidelijk naar voren hoe het overschot van elk dienstjaar tezamen met de uitstaande verplichtingen van dat en van vorige dienstjaren en de middelen ter dekking daarvan naar het volgend dienstjaar worden overgedragen. Periódiek worden alle uitstaande verplichtingen, en in elk geval per 31 December, op hun geldigheid getoetst en, indien nodig, gecorrigeerd. Deze correctie kan zelfs bestaan in het volledig nietigverklaren der verplichting, ofschoon geen betalingen hebben plaatsgevonden. Dientengevolge wordt in het overschot van elk dienstjaar ook bijgedragen door de nietigverklaring, zonder betaling, van verplichtingen van voorafgaande dienstjaren.

Interne en externe contrôle.

Een der drie bureaux⁵⁾ van het Departement voor Bestuurs- en Financiële Zaken verricht interne controles en adviseert betreffende procedures, organisatie en efficiency. Zijn controles van de bijkantoren vinden jaarlijks plaats, terwijl het op het hoofdkantoor zgn. „investigations” en efficiency-onderzoekingen uitvoert. Dit bureau geeft een opbouwende critiek en de aanbevelingen worden meestal min of meer gewijzigd opgevolgd. Vooral de scheiding van de functies beheer, bewaring en administratie ter verbetering van de administratieve inrichting heeft zijn aandacht.

Voor de externe contrôle wordt door de Algemene Vergadering een Commissie van drie accountants benoemd. De Algemene Vergadering benoemt elk jaar een van de Leden-Regeringen voor een periode van drie jaar. Zij benoemt dus geen persoon of accountantskantoor en de accountant-generaal of gelijkwaardige functionaris van het betrokken land vertegenwoordigt zijn land als een der drie accountants in deze Commissie en verricht met zijn

⁵⁾ De Inspectiedienst; de twee andere zijn het Bureau van Financiën en het Personeelsbureau.

(in miljoenen dollars)

Per 1 Januari 1949.

a. Posten behorend tot 1948:			
Kas en Bank	2,2	Uitstaande budgetaire verplichtingen van 1947 en 1948	4,5
Te ontvangen contributies:		Overschot dienstjaar 1948	1,4
opgelegd in 1948	0,7		
opgelegd als suppletoir ¹⁾ in 1949	3,0		
	3,7		
b. Posten behorend tot 1949:			
Te ontvangen contributies	38,7	Goedgekeurde begroting	43,5
Geschatte andere inkomsten	4,8		
	49,4		49,4

Per 31 Juli 1949.

Kas en Bank	2,9	Uitstaande budgetaire verplichtingen:	
Te ontvangen contributies	30,3	1947 en 1948	1,1
Besteed ²⁾ uit begroting 1949	23,6	1949	2,4
Geschatte minus werkelijk ontvangen inkomsten	2,0		3,5
	58,8	Overschot dienstjaar 1948	1,4
		Goedgekeurde begroting 1949	43,5
		Verschuldigd aan werkkapitaal	10,4
			58,8

¹⁾ Tegelijk met de suppletoire begroting werd dit bedrag aan suppletoire contributies in December 1948 vóór de afsluiting van het dienstjaar 1948 door de Algemene Vergadering vastgesteld. Het overschot van het dienstjaar 1948 werd eerst bekend in begin 1949.

²⁾ Deze besteding omvat het totaal van budgetaire betalingen ten bedrage van \$ 2,4 mln. en van uitstaande 1949-verplichtingen ten bedrage van \$ 21,2 mln.

staf de contrôle. De drie accountants verdelen het werk: één verricht een min of meer volledige controle van het hoofdkantoor, een tweede controleert het grote bijkantoor te Genève en het Internationale Hof van Justitie te Den Haag en de derde neemt de contrôle van het Internationale Noodfonds voor Kinderen op zich. De jaarrekening van de Verenigde Naties en die van het Internationale Noodfonds voor Kinderen, evenals de twee bijgaande rapporten worden echter door alle drie persoonlijk en niet als Regering getekend. Op deze wijze accepteert ieder dus de volledige verantwoordelijkheid voor het werk van zijn twee collega's. Het rapport wordt in onderling overleg vastgesteld en vormt een onafscheidelijk deel van de jaarrekening, aangezien deze laatste getekend wordt met de verklaring: „... we certify, as the result of the audit, that, in our opinion, the above accounts are correct, subject to the observations in our report”. Behalve hun rapport aan de Algemene Vergadering, sturen de accountants nog een vertrouwelijk memorandum aan genoemde Commissie van Advies. Beide stukken worden door de Secretaris-Generaal weer gecommuniceerd.

Er is in overweging een voorstel van de Verenigde Naties om een vaste keuzelijst voor deze Commissie op te stellen van zes accountants, aangezien enkele gespecialiseerde instituten hun externe accountantscontrole aan deze accountants willen toevertrouwen, hetwelk enigszins zal bijdragen tot de uniformisering van de budgetten, jaarrekeningen en financiële voorschriften van de Verenigde Naties en de gespecialiseerde instituten.

* *

Het bestek van een artikel laat niet toe een gedetailleerder en vollediger overzicht te geven. In het bovenstaande zijn slechts in grote lijnen de financiële en administratieve aspecten der Verenigde Naties uiteengezet.

Lake Success.

P. C. J. KIEN.

HET BEDRIJF DER NEDERLANDSE LEVENSVZERKERINGMAATSCHAPPIJEN IN 1948.

De belangrijke plaats, welke het levensverzekeringsbedrijf in het economisch leven van Nederland inneemt, is voor ons aanleiding geweest een aantal gegevens uit de jaarverslagen van de 61 Nederlandse levensverzekeringmaatschappijen te verzamelen. Aldus wordt een interessant beeld verkregen van de ontwikkelingen in deze bedrijfstak in het jaar 1948, waarvoor tot nu toe een samenvattend overzicht ontbreekt. Voor een vollediger en grondiger behandeling dan hier van deze materie kan worden gegeven, zij verwezen naar het volgende jaarverslag der Verzekeringsskammer, dat echter, in verband met de uitgebreide werkzaamheden aan de samenstelling ervan verbonden, waarschijnlijk niet binnen zeer korte tijd zal verschijnen.

Voor een 3-tal maatschappijen, welke tezamen nog geen 3 pCt van het totale verzekerde bedrag administreren, zijn de cijfers van 1947 gebruikt, aangezien achterstand in de administratie (meestal nog tengevolge van oorlogsomstandigheden) de jaarverslagen over 1948 nog niet zijn verschenen. De hierdoor ontstane fout in de volgende cijferopstellingen is naar onze mening niet groot te achten.

Ontwikkeling van het bedrijf.

De volgende tabel geeft een overzicht van het verzekerde bedrag gespecificeerd naar de drie hoofdgroepen van levensverzekering.

TABEL I.

Verzekerde bedrag in miljoenen guldens *).

	ult. 1939	1945	1946	1947	1948
Kapitaalverzekering	2.476	4.008	4.422	4.794	5.203
Renteverzekering ¹⁾	1.386	2.765	3.114	3.742	4.505
Volksverzekering	1.039	1.530	1.672	1.798	1.937
Totaal	4.901	8.303	9.208	10.334	11.645

¹⁾ De jaarlijkse renten zijn om een, fictief, verzekerde bedrag te verkrijgen op de gebruikelijke wijze gekapitaliseerd door vermenigvuldiging met 10.

Allereerst laten wij hier een korte omschrijving van elke groep volgen.

Kapitaalverzekering omvat in hoofdzaak uitkering van een kapitaal bij overlijden en verder gemengde verzekeringen, waarbij een kapitaal wordt uitgekeerd op een bepaalde datum of bij eerder overlijden.

Renteverzekering bestaat uit lopende renten, waartoe behoren lijfrenten en pensioenen, welke reeds worden uitbetaald, en uitgestelde renten, welke dezelfde soort uitkeringen betreffen, met dien verstande, dat betaling ervan pas in de toekomst zal aanvangen.

Onder **volksverzekering** vallen voornamelijk uitkeringen bij overlijden, van bedragen van ten hoogste f500, waarvoor de premiebetaling meestal wekelijks plaatsvindt.

Het totale verzekerde bedrag nu, heeft in 1948 weer een aanzienlijke vermeerdering ondergaan, waardoor het de f 11½ mrd ruim heeft overschreden. Ongeveer 60 pCt van de toeneming, nl. f 763 mln komt voor rekening van de renteverzekering. Dit betekent, dat de renteverzekering een procentuele vooruitgang t.o.v. 1947 van ruim 20 pCt maakte, vooruitgang zowel van kapitaal- als voor volksverzekering slechts 7 à 9 bedroeg.

En inzicht in de factoren, die deze aanwas kunnen verklaren, vinden we in de volgende tabellen.

TABEL II.

Toe- en afnemng van het verzekerde bedrag, gesplitst naar de oorzaken.

(in mln guldens)

Kapitaalverzekering	1945	1946	1947	1948
Nieuwe verzekeringen	373	675	658	758
Andere oorzaken	- 13	10	23	14
Totale vermeerdering	386	685	680	772
Overlijden	39	34	25	20
Afloop	48	49	54	58
Wijziging	13	33	45	48
Afkoop	10	40	64	104
Wanbetaling	49	83	99	105
Andere oorzaken	49	33	22	28
Totale vermindering	208	271	308	363
Saldo vermeerdering	178	414	372	409
Renteverzekering (x 10)	-	-	-	-
Nieuwe verzekeringen	226	493	748	961
Andere oorzaken	16	42	79	35
Totale vermeerdering	242	536	827	996
Overlijden	35	25	25	27
Afloop	11	10	13	14
Wijziging	22	41	58	59
Afkoop	20	58	64	81
Wanbetaling	14	25	27	34
Andere oorzaken	4	27	13	18
Totale vermindering	106	186	199	233
Saldo vermeerdering	136	349	628	763
Volksverzekering				
Nieuwe verzekeringen	135	232	219	230
Andere oorzaken	19	5	7	14
Totale vermeerdering	154	236	226	244
Overlijden	19	12	11	10
Afloop	4	5	5	6
Wijziging	3	6	7	8
Afkoop	3	6	7	13
Wanbetaling	37	62	67	64
Andere oorzaken	2	3	4	4
Totale vermindering	68	93	100	105
Saldo vermeerdering	86	143	126	139

*) Alle op vorige jaren betrekking hebbende gegevens zijn ontleend aan de verslagen der Verzekeringsskammer.

Als hoofdoorzaak voor de grote toeneming van het verzekerd bedrag kunnen wij in alle drie groepen de enorme productie van nieuwe verzekeringen — in 1948 opnieuw groter dan ooit tevoren — aanwijzen.

Door normaal verval, d.w.z. door overlijden van de verzekerde of door afloop van het contract, kwamen ondanks het thans grotere verzekerd bedrag, nagenoeg dezelfde verminderingen tot stand als in 1947. Hierin weerspiegelt zich de geringe sterfte in 1948, waarop we in een volgend artikel nog nader zullen terugkomen.

Als steeds sterker wordende factor valt, eveneens in alle drie categorieën, een toeneming van het abnormaal verval waar te nemen, d.w.z. verval van verzekeringen anders dan door overlijden en afloop.

Vooraf de cijfers met betrekking tot afkoop vertonen een aanzienlijke stijging. Moet dit enerzijds worden toegeschreven aan de sanering der Indonesische portefeuilles bij bepaalde maatschappijen, anderzijds zal hier ongetwijfeld een nauwe samenhang zijn met de verminderde geldruimte; waardoor verzekeringen, gesloten in een tijd, waarin de verzekeringnemers zeer ruim in hun liquide middelen zaten, nu tot een voortijdig einde geraken. De vermindering door wijziging, waaronder o.a. het premievrijmaken van polissen valt, en door wanbetaling wijzen mede in deze richting.

Het is opmerkelijk, dat in de groep renteverzekering, welke voor een aanzienlijk, doch onbekend, deel uit collectieve pensioenverzekeringen, door vele werkgevers ten behoeve van hun personeel gesloten, bestaat, het abnormaal verval ook is toegenomen. Maar naar alle waarschijnlijkheid betreft dit abnormaal verval in hoofdzaak de individuele renteverzekering.

Door de enorme uitbreiding van de levensverzekering in Nederland, neemt uiteraard ook het aantal uitstaande polissen sterk toe. Hieromtrent vermeldt de volgende tabel enige gegevens.

TABEL III.

(x 1 mln)	ult. 1945	1946	1947	1948
Bevolking van Nederland	9,30	9,51	9,70	9,86
Aantal polissen kap.- en renteverz. . .	2,71	2,96	3,19	3,36
waarvan m.b.t. het buitenlands bedrijf	0,21	0,21	0,23	0,23
Aantal polissen volksverz.	12,60	13,28	13,79	14,29
waarvan m.b.t. het buitenlands bedrijf	0,54	0,55	0,57	0,60

Uit deze cijfers blijkt, dat alleen al in de categorie volksverzekering ruim 13½ mln polissen ten name van Nederlandse verzekerden in omloop zijn, d.w.z. bijna 1,4 polis per hoofd der bevolking. Men zou hieruit kunnen concluderen, dat voor de volksverzekering binnen niet al te lange tijd een zekere verzadigingsstoestand zou kunnen intreden. Thans is het blijkbaar nog niet zover, want in 1948 nam het aantal Nederlandse polissen volksverzekering nog toe met ca 470.000, terwijl de bevolking van ons land met slechts 248.144 personen vermeerderde.

Echter, behalve door toeneming van het aantal polissen, is groei van het verzekerde bedrag ook nog door de werking van een andere factor mogelijk: het gemiddeld verzekerd bedrag per polis kan stijgen. In de volgende tabel is nagegaan, of en in welke mate deze tendens werkzaam is.

TABEL IV.

Gemiddeld bedrag per polis.

	(in gulden)			
ultimo:	1945	1946	1947	1948
Kapitaal- en renteverzekering				
Per uitstaande polis	2.499	2.546	2.676	2.881
Per nieuwe polis	2.549	2.884	3.569	4.085
Volksverzekering				
Per uitstaande polis	121	126	130	135
Per nieuwe polis	180	180	195	206

Deze gemiddelden zijn berekend over het totaal der uitstaande polissen. Binnen de groep kapitaal- en renteverzekering is volgens ruwe berekeningen het gemiddeld verzekerd

kapitaal ca f 1.800 en de gemiddelde jaarlijkse rente ca f 500.

Hier blijkt dus, dat wat het gemiddeld verzekerd bedrag per polis betreft, de volksverzekering nog geenszins aan de verzadiging toe is. Het gemiddeld bedrag van alle op 31 December 1948 uitstaande polissen, waarop uiteraard nog vele van voor de oorlog daterende polissen invloed hebben, ligt ver beneden het niveau van de in de laatste jaren gesloten verzekeringen.

Aangezien zich deze ontwikkeling nog steeds voortzet, zal naarmate de oudere verzekeringen tot uitkering komen en nieuwe worden gesloten, de nieuwe productie in de volksverzekering, nog geheel afgezien van een verdere groei van het aantal polissen, een groter bedrag gaan vertegenwoordigen.

Deze zelfde redenering is ook toepasselijk op de kapitaal- en renteverzekering. Ook hier constateren we, vooral de laatste twee jaren, een zeer aanzienlijke toeneming van het verzekerd bedrag op nieuwe polissen, een tendens die het gemiddeld verzekerd bedrag van alle polissen uiteraard vertraagd volgt. Het feit, dat van deze verzekeringsvorm „slechts” ruim 3½ mln polissen uitstaan, geeft bovendien, vooral in de sector renteverzekering, zeker nog expansiemogelijkheden.

Naast de stand van het verzekerd bedrag is het premieinkomen een maatstaf voor de beoordeling van de omvang van het bedrijf. Aan de resultatenrekeningen zijn de volgende cijfers ontleend, die ook duidelijk de groei weerspiegelen.

TABEL V.

	1945	1946	1947	1948
	(in mln gulden)			
Termijnpremiën	185	205	231	279
Koopsommen	60	78	84	103

Uit de balansen blijkt echter een minder gunstig verschijnsel, dat zeer nauw met abnormaal verval samenhangt, nl. de toenemende polisbelening. Deze steeg per ultimo 1948 tot f 45 mln, hetgeen meer dan 1½ pCt van de premie-reserve uitmaakt. De polisbelening bedroeg in de jaren 1945 t/m 1947 op 31 December resp. f 31, f 28 en f 35 mln.

Samenvatting.

In het voorgaande zagen wij allereerst uit tabel I de geweldige toeneming, die de renteverzekering sinds het begin van de oorlog heeft doorgemaakt.

Verder konden wij constateren, dat de groei van het aantal polissen in steeds langzamer tempo geschiedt. Deze toeneming bedroeg volgens tabel III in de jaren 1946 t/m 1948 resp. 0,93, 0,74 en 0,67 mln polissen.

De in deze zelfde jaren steeds groter geworden toeneming van het verzekerd bedrag (resp. f 0,9, f 1,1 en f 1,3 mln) kan dus voor een belangrijk deel worden toegeschreven aan de, in tabel IV, geconstateerde toeneming van het gemiddeld bedrag per polis.

Overigens zijn we geneigd een minder spectaculaire toekomstige ontwikkeling van het levensverzekeringsbedrijf te verwachten.

Enerzijds zijn daar de steeds toenemende vermindering van het verzekerd bedrag door wijziging; afkoop, royement wegens wanbetaling en ander abnormaal verval — terwijl de polisbeleningen, het voorportaal tot de afkoop, ook toenemen — anderzijds blijkt uit de cijfers, welke maandelijks door het C.B.S. worden gepubliceerd een verminderde productie van nieuwe verzekeringen in 1949 (zie tabel VI).

TABEL VI.

	(in mln gulden)			
	Kap.verz.	10x Renteverz.	Volksverz.	Totaal
Januari t/m September 1949	473	565	146	1.184
idem op jaarbasis	631	753	195	1.579
gehele jaar 1948	677	900	210	1.787

Ter vergelijking met de voor 1948 door het C.B.S. gepubliceerde cijfers zijn die voor de eerste 9 maanden van 1949 op jaarbasis omgerekend, waarbij seizoensinvloeden afwezig werden verondersteld. Duidelijk blijkt wel, dat voor iedere verzekeringsvorm met een teruggang van de productie van nieuwe verzekeringen moet worden rekening gehouden.

In een volgend artikel, waarin o.a. de beleggingen der Nederlandse levensverzekeringmaatschappijen werden behandeld, zullen we nog gelegenheid hebben op het belang van de premiereserve als maatstaf voor de groei van het bedrijf te wijzen.

Rotterdam.

L. VAN ZWOL.

OMZETBELASTING EN DE CONCURRENTIE-VERHOUDINGEN IN DE BOUWNIJVERHEID.

Er bestaat op het ogenblik een principiële discussie over de vraag, of een betonfabrikant, die betononderdelen vervaardigt voor montagebouw en deze onderdelen vervolgens zelf monteert, dan wel in onderaanneming laat monteren, omzetbelasting verschuldigd is ter zake van het beschikken over deze onderdelen ten behoeve van het onroerend goed, waarvan zij deel gaan uitmaken, een en ander op grond van art. 2, lid 1, sub 2, letter e van het Besluit op de Omzetbelasting 1940 (S' 431). Eveneens wordt besproken, of door deze fabrikant omzetbelasting is verschuldigd over de houten modellen, welke door hemzelf zijn vervaardigd en waarover hij beschikt voor het vormen der betononderdelen. Hierbij wordt dan art. 2, lid 1, sub 2, letter f aangevoerd.

Tenslotte zou dan nogmaals omzetbelasting dienen te worden betaald over de totale aanneemsom van het bouwwerk wegens de oplevering van een werk in onroerende staat (art. 2, lid 1, sub 3, letter b).

Indien inderdaad deze belasting telkenmale zou zijn verschuldigd, ontstaat naar onze mening aanleiding voor een ernstige verstoring van de concurrentieverhoudingen in het bouwbedrijf. Ook wanneer de betonfabrikant niet zelf de montage verricht, of doet verrichten in onderaanneming, doch de onderdelen in roerende staat verkoopt aan een andere aannemer, heeft de heffing van omzetbelasting, thans inzake de levering van een roerend goed, eenzelfde marktverstoringe werking.

Deze verstoring der concurrentieverhoudingen, welke ligt in het horizontale vlak, ontstaat door de structuurverandering, die in de vorm van de montagebouw in het bouwbedrijf plaatsvindt, en waarmee in het geval van de heffing der bovengenoemde belastingen geen rekening zou worden gehouden.

Ten aanzien van het beschikken over zelfvervaardigde goederen ten behoeve van een onroerend goed is in de Leidraad-Omzetbelasting 1947 par. 4, lid 9 en bij de daarbij aansluitende Resolutie d.d. 16 April 1942, voornamelijk rekening gehouden met de mogelijke verstoringen in de concurrentieverhoudingen tussen de opeenvolgende stadia in de bedrijfskolom. Daarom ook werden slechts belast die zelfvervaardigde goederen, welke *gewoonlijk* in roerende staat in de handel zijn, terwijl goederen, welke *gewoonlijk* niet in roerende staat in de handel zijn, van belasting werden vrijgesteld.

In dit verband ontstaan echter bijzondere consequenties, wanneer in deze *gewoonte* een wijziging komt. Dit is thans bij de opkomst van de montagebouw het geval. Men vervaardigt nu betonelementen, uit welke een praktisch volledig bouwwerk wordt gemonteerd. Het betreft dus niet meer slechts ramen, deuren, dorpels enz., doch volledige wandelementen, vloerelementen, kortom nagenoeg alle onderdelen voor het bouwwerk. Wanneer nu deze elementen steeds door de fabrikant zelf zouden worden gemonteerd, ware de moeilijkheid misschien te

omzeilen op grond van het feit, dat deze onderdelen niet normaal in roerende staat in de handel verkrijgbaar zijn. Echter komt het ook herhaaldelijk voor, dat deze onderdelen in roerende staat aan aannemers worden verkocht, welke hieruit vervolgens het gebouw monteren.

Welke situatie ontstaat thans? De fabrikant is verplicht 3 pCt omzetbelasting te berekenen over de door hem geprefabriceerde onderdelen, hetzij wegens oplevering van goederen in roerende staat, hetzij, wanneer hij zelf de montage verricht, wegens het beschikken over zelfvervaardigde goederen ten behoeve van een onroerend goed, waarvan zij deel gaan uitmaken. Hoewel de waarde dezer onderdelen ten opzichte van de totale bouwkosten uiteraard varieert bij verschillende bouwwerken, kan door elkaar genomen gevoegelijk rekening worden gehouden met een percentage van minstens 80. Aannemende, dat de opdrachtgever ondernemer is in de zin van art. 6, lid 2, sub 1, letter a van het Besluit Omzetbelasting 1940, dan wordt dus verschuldigd aan omzetbelasting, uitgedrukt in een percentage van de totale aanneemsom voor het bouwwerk:

3 pCt van 80 pCt wegens het beschikken over (resp. leveren van) de onderdelen = 2,4 pCt, benevens 3 pCt van 100 pCt wegens de oplevering van een werk in onroerende staat aan een ondernemer = 3 pCt, derhalve in totaal 5,4 pCt van de aanneemsom.

Hier tegenover staat de traditionele bouw, waar het bouwwerk geheel ter plaatse wordt gestort of gemetseld. De hier vervaardigde wanden, vloeren, muren, kortom alle ter plaatse gemaakte delen van de woning, met uitzondering van ondergeschikte onderdelen, zoals ramen, dorpels enz., gelden niet als goederen, waarover ten behoeve van het onroerend goed wordt beschikt in de zin van art. 2, lid 1, sub 2, letter e van het Besluit Omzetbelasting 1940 en er is derhalve hierover geen omzetbelasting verschuldigd. Behoudens over de genoemde ramen, dorpels en dergelijke onderdelen, welke slechts een onbetekend deel vertegenwoordigen in de totale aanneemsom van het bouwwerk, is dus de traditionele bouw slechts 3 pCt verschuldigd over de totale aanneemsom.

De gecumuleerde omzetbelasting, welke drukt op de benodigde grondstoffen in de traditionele metselbouw (stenen, hout enz.) is praktisch gelijk aan de gecumuleerde omzetbelasting op de grondstoffen van de betonfabrikant, zodat aan deze zijde geen tegenwicht bestaat. Ten aanzien van de traditionele betonbouw behoeft deze vraag uiteraard niet eens te worden gesteld.

Voor de traditionele bouw ontstaat dus een voordelig verschil tegenover de montagebouw van 5,4 pCt — 3 pCt = 2,4 pCt.

Ten aanzien van de houten modellen, welke door de betonfabrikant zelve worden vervaardigd en waarin vervolgens de betonelementen worden gevormd, kan worden overwogen, of in dit geval inderdaad wel sprake is van het — anders dan als grondstof ten behoeve van het bedrijf van de fabrikant — voor bedrijfsdoeleinden beschikken over zelfvervaardigde goederen in de zin van art. 2, lid 1, sub 2, letter f van het Besluit Omzetbelasting 1940. Hierbij zij aangehaald de Resolutie van het Hoofd van het Departement van Financiën d.d. 28 September 1943 No 1, waarin voorkomt de overweging van de Tariefcommissie „dat uit de geschiedenis van de totstandkoming van het in 1938 ingevoerde gewijzigde artikel 3 der Omzetbelastingwet 1933, Stbl. No 546, wat betreft letter 2, blijkt, dat de wetgever het beschikken over in het bedrijf voortgebrachte, vervaardigde of bewerkte goederen ten behoeve van het fabrikantsbedrijf heeft willen belasten om zoveel mogelijk te voorkomen, dat voor de heffing van de omzetbelasting bepaalde vormen van bedrijfsuitoefening in een meer voordelige positie komen te verkeren dan andere vormen van bedrijfsuitoefening, er daarbij van uitgaande, dat het, tengevolge van con-

concentratie van bedrijven, buiten de heffing van omzetbelasting blijven van goederen, die normaal bij een niet geconcentreerde bedrijfsuitoefening worden belast, onjuist is en dat de Tariefcommissie aanneemt, dat voor de in hoofdzaak met artikel 3, letter e der Wet overeenkomende bepaling van art. 2 (1) 2) f) van het Besluit op de Omzetbelasting 1940, dat ten deze van toepassing is, dezelfde ratio geldt". Nu kan in het geval van vrijstelling van omzetbelasting t.a.v. het beschikken over de zelfvervaardigde houten modellen geen sprake zijn van bevoordeling van een geconcentreerde bedrijfsuitoefening boven een niet geconcentreerde bedrijfsuitoefening, daar het algemeen gebruikelijk en ook noodzakelijk is, dat de betonfabrikant in eigen bedrijf deze modellen vervaardigt. Hierbij moge worden verwezen naar de Resolutie van 26 October 1948 No 182, waarbij de fabrikanten van dakpannen worden vrijgesteld van omzetbelasting wegens het beschikken over zelfvervaardigde vormen van gips, welke in de dakpannenindustrie als bedrijfshulpmiddel worden gebezigd. Weliswaar mogen hier ten dele andere omstandigheden gelden, doch in beide gevallen is er sprake van, dat geen andere vorm van bedrijfsuitoefening door deze vrijstelling wordt geschaad, daar in beide gevallen de vaste gewoonte en de noodzakelijkheid bestaat, deze modellen in eigen bedrijf te vervaardigen. De houten modellen voor het vormen van betononderdelen kunnen dan ook naar onze mening geenszins gelden als goederen, welke normaal in roerende staat in de handel zijn.

Doch afgezien van dit argument kan bovendien een analoge redenering worden opgezet als hiervoor is geschied ten aanzien van de op de fabriek vervaardigde betononderdelen. Terwijl bij de traditionele bouw de bekistingen, welke worden gemaakt voor het storten van de beton op de bouwplaats, niet gelden als zelfvervaardigde goederen, waarover wordt beschikt ten behoeve van het onroerend goed, dan wel als goederen (geen grondstof), waarover wordt beschikt voor bedrijfsdoeleinden, een en ander in de zin van art. 2, lid 1, sub 2, letters e en f van het Besluit Omzetbelasting 1940, en hierover derhalve geen omzetbelasting is verschuldigd, zouden de bekistingen, welke nu niet op de bouwplaats, doch op de fabriek worden gebruikt, wel als goederen in die zin worden opgevat en derhalve worden belast.

Uiteraard is het aandeel der modelkosten in de totale aanneemsom van het bouwwerk in hoge mate afhankelijk van de aard en het aantal der te vervaardigen onderdelen. Teneinde de gedachten te bepalen nemen wij een percentage aan van 6 à 7, wat in vele gevallen zeker zal worden bereikt of zelfs overtroffen. Dan betekent een heffing van 3 pCt omzetbelasting over de modellen $(0,03 \times 0,065) = ca 2$ pro mille van de totale aanneemsom.

Ergo ontstaat, uitsluitend als een gevolg van een andere organisatie in de montagebouw, een nadelig verschil in kostprijs van deze laatste ten opzichte van de traditionele bouw van 2,4 pCt (betononderdelen) + 0,2 pCt (modellen) = 2,6 pCt van de totale aanneemsom.

De montagebouw ondervindt nog steeds een weerstand in de eeuwenoude ingewortelde tradities. Men gaat daardoor nog niet vaak over tot het opdragen van grote series. Dit heeft uiteraard een nadelige invloed op de kostprijs, daar de kracht van de prefabricage juist voor een belangrijk deel in de massaproductie is gelegen. Het behoeft dan ook geen betoog, dat een kostprijsnadeel van 2,6 pCt juist nu in de strijd om de verovering van de markt als ten zeerste ongewenst moet worden beschouwd.

Ook van regeringswege wordt ingezien, dat het van het grootste belang is, dat de bouw van woningen, zowel als de utiliteitsbouw zo krachtig mogelijk dient te worden bevorderd en dat hierbij de rationalisatie, zoals deze in de vorm van de montagebouw naar voren komt, dient te worden gestimuleerd.

Evenzo is de industrialisatie, waarbij de gelegenheid ontstaat ook grote aantallen ongeschoolde arbeiders

tewerk te stellen, waartoe juist de moderne ontwikkeling, in de bouwnijverheid mogelijkheid biedt, voor ons nationaal herstel van de grootste betekenis.

Wij menen dan ook, dat in het belang van een gezonde ontwikkeling van de Nederlandse bouwnijverheid maatregelen dienen te worden genomen, teneinde te voorkomen, dat als gevolg van de hiervoor genoemde heffingen van omzetbelasting de concurrentieverhoudingen in ernstige mate worden verstoord.

Kampen.

Drs P. A. ETERMAN.

LONDON LETTER.

The attempt to eliminate politics from political economy was intended well, but it has proved to be a failure in practical affairs, because as the forces to separate economics and politics became stronger, other forces were growing to weld them together in an almost inseparable unity. This tendency is admittedly no isolated phenomenon; on the contrary, it is world-wide. But its application to England has been strongly emphasised since the London Letter of a month ago. Since that time, the House of Commons has considered the report and accounts of three national undertakings; they have, incidentally, been discussing them at the rate of one a week. The first report was that of the Coal Board, published last June: the prospect of the debate attracted a great deal of attention, for it was the first occasion on which a nationalised report was to be presented to Parliament. „The Financial Times” had likened the then forthcoming debate to a shareholders’ meeting and this simile tickled the fancy of the Minister responsible for submitting the accounts. But then perhaps he has never been to a shareholders’ meeting, especially one where substantial losses were incurred before the earning of a modest profit. His evident relish for the comparison would have meant much less, had the Cable & Wireless meeting taken place earlier. The communications business of this company had been nationalised some years ago, and the question arose of what to do with the Government compensation. The directors wished to distribute part of the assets and with the remainder to continue the company as an investment trust. The shareholders were very far from being docile and opponents to the scheme claim that when the result of the voting is made known, the scheme will have been rejected. This fate, however, did not await the Minister; the three line whips made that issue sure. The issuing of these whips, however, made fairly certain the introduction of party politics. Many of the speakers in the Coal debate attacked nationalisation; although the Conservatives have admitted that the nationalisation omelette cannot be unscrambled.

The second debate concerned the Overseas Food Corporation set up under the care of the Ministry of Food. It has two large projects for producing food in other parts of the Commonwealth. One is a comparatively small and quite successful venture in Queensland; the other, which in contemplation is by no means small and whose achievements, while they may have been solid this year, are assuredly far from the high anticipations of the pioneers. The groundnut scheme, as the larger plan is colloquially called, has been the source of frequent criticism in the past. And the Parliamentary debate promised to be even more fiery than ever, since the auditors of the Corporation’s accounts made pretty severe statements about the shortcomings of the accounting system. Had such a qualification been made in the accounts of any commercial concern, the directors could have expected a very stormy reception at the shareholders’ meeting. Perhaps the Minister of Food was aware of this; anyway, he refrained wisely from mentioning any similarity with shareholders’ meetings; he made a reference — most injudiciously — to military

operations but of this more anon. On the eve of the debate, which as we have shown would have been explosive enough the Minister announced the enforced resignation of two members of the Corporation's Board. The Minister was in a dilemma; either he could dispense with the services of these two men before the debate and face the music, if the uproar can be so mis-called, or he could have called for their resignation after the debate and had all his critics claiming that the changes were the direct outcome of the debate. The announcement really inflamed the passions, and the Minister's reference to the penalty of failure in military operations being dismissal brought forth the retort that the Minister, as commander-in-chief, and the Corporation chairman, promoted for the occasion by the critics to be General of the Groundnut Army, should be dismissed. Even „The Times” and later „The Economist” demanded the head of the Minister. In these circumstances no reasonable person could have expected that Parliament would discuss the groundnut scheme on its merits and failings. And the House of Commons was even more partisan than on the Coal Accounts night.

The third nationalised industry to come up, was that of the railways. Here there seemed to be a chance that the critics would really get to grips with the fundamental problems. This probability existed partly because ownership of the railways had been concentrated in the „Big Four” and London Transport, because they had always been subject to a large measure of Government control, and because they had been run by the Government during the war period. The critics were expected to be rather cautious because they had forecast that the Transport Commission would show a deficit for 1948 — the period to which the accounts under review related — of about £ 30 millions. In the event the shortfall was about £ 4½ millions, and though — perhaps we should say because — the Commission's chairman treated the discrepancy between forecast and fulfilment very gently, the critics still felt very self-conscious. The Minister of Transport, too, is a gentle, persuasive man who could set a nice peaceful sort of tone. But all prospects of a reasoned discussion were enveloped in the fog of controversy, caused by the Minister's announcement that charges for carrying goods would be increased by 16⅔ per cent. from an unspecified date. He announced other alterations of a minor character, and promised that passenger rates would not be affected. The reaction was instantaneous: there were gibes at the Government's plans to reduce costs of productions, and the raising of freight rates; the efficiency of the whole system was called into question; the export drive would be, according to some commentators, to be gravely imperilled; the Government is accused of subtle plans to acquire more road haulage interests. In short, as the debate on the accounts for 1948 opens the confusion makes it certain that by comparison, the Eton wall game is a model of law and order, and is entirely lacking in any form of mud-larking. If many speakers remember that they are considering the 1948 accounts in particular, I, for one, will be surprised.

The whole style of these debates has been for the Minister presenting the accounts to be on the defensive and for the Opposition to pick on weaknesses and to insinuate that all the Government's action and policies suffer from this same defect, possibly to an even greater extent. Unfortunately, this attitude to bodies ill for the future; for if the Socialists return to power, the Conservatives will be tempted to continue in the strain against industries which they feel should not have been nationalised. If, on the other hand, the Socialists go into the political wilderness, they will be superhuman if they eschew the spirit of revenge in subsequent debates on industries they themselves brought under State control.

The mixing up of politics and economics is, as I have said earlier, symptomatic of the times; it is also a reflection of the approaching election in which neither side can allow

an acknowledgement that their political opponents have ever done a single action which is not blameworthy in the extreme. This partisan spirit explains the attitude of some of the higher Cabinet Ministers towards the Press, and many of the newspapers, it must be conceded, are replying in similar tones.

The Chancellor of the Exchequer has made very critical references to those who decry abroad the British efforts to meet the economic crisis, and blames them for the recent falls in gilt-edged securities. He forgot that some of his colleagues have been denying the very existence of a crisis at all. Although gilts have picked up recently — Gas stock is up about 4 points to 90 and Consols 2½ per cent. up by 6 points to 73½ — the reason is admitted to be Government intervention. This action of itself must be the subject of political imputations.

The centre of the economic life of Britain seems to have shifted from the Bank crossing in London, from the factories, mines, and farms spread all over the country to the Houses of Parliament, to Transport House (the headquarters of the Labour Party), to the Conservative Central Office, and the Liberal Headquarters. This movement, so far from being near at the end of its force, is about to receive powerful support. The House of Lords, unable to stop the nationalisation of the steel industry, made a delaying action. They persuaded the Government to put the question to the electorate and to let the votes decide. This may appear to be very democratic, but whether it is good economics or even reasonable political economy is another matter, especially since the bulk of the electorate will know even less about steel than the Minister of Health's granny.

London, December 1, 1949.

HENRY HAAKE.

INGEZONDEN STUK.

PRIJSELASTICITEIT VAN DE IN- EN UITVOER EN DE ONTWIKKELING VAN DE NEDERLANDSE BETALINGSBALANS.

Dr F. W. C. Blom te Overveen schrijft ons:

Prof. Dr J. Tinbergen heeft in zijn prae-advies voor de Vereeniging voor de Staathuishoudkunde en de Statistiek over de mogelijkheden en middelen tot het in evenwicht brengen van onze betalingsbalans de begrippen „prijs-elasticiteit van de in- en uitvoer” gehanteerd. Hij is van mening, dat men deze elasticiteiten kan meten, en dat zij, *althans op korte termijn*, voor ons land laag zijn; overigens merkt hij op, dat onze kennis omtrent deze elasticiteiten nog steeds beperkt is.

De theoretische behandeling van deze elasticiteiten kan mij niet bevredigen. Men heeft geen metingen nodig om te weten, dat deze prijselasticiteiten *op de lange duur* hoog zijn; dat leert zowel de logica als de ervaring. Op korte termijn is de elasticiteit minder, omdat de aanpassing van de goederenstromen aan een veranderde prijsstructuur nu eenmaal tijd kost. De traagheid van de aanpassing is niet een objectief gegeven, maar is afhankelijk van de maatschappelijke structuur van het oogenblik; hoe versterder deze is, hoe langzamer in- en export aan veranderende prijsverhoudingen worden aangepast.

Nu begaan wij een onvergefelijke fout als wij de aanpassingsmoeilijkheden alleen maar toeschrijven aan het buitenland, dat niet bereid is zijn consumptiegewoonten snel te wijzigen en de handel min of meer bemoeilijkt. Dat is maar één element van de moeilijkheden; ook daar staan wij niet geheel machteloos tegenover. De andere kant van de medaille is het interne Nederlandse aanpassingsvermogen, en dat is de laatste jaren slechter dan ooit geworden. Tot de aanpassings-belemmerende factoren behoren o.a.:

1. de verbreking van het verband tussen ontwikkeling van de betalingsbalans en ontwikkeling van de binnenlandse koopkracht. Hiermede bedoel ik de zgn. stabilisatie van de binnenlandse koopkracht, die wordt nagestreefd door subsidie te geven op het verbruik van importgoederen en de beperking van de export tot de door de Overheid wenselijk geachte transacties;

2. het ontbreken van voldoende aanbod van kapitaal en vakarbeiders, waardoor het mogelijk zou zijn nieuwe producties op te zetten, waarmede de export verhoogd of de import vervangen zou kunnen worden; dit is wellicht de grootste hinderpaal voor de productie-omschakeling, die nodig is om onze betalingsbalans te verbeteren;

3. het stelsel van winstbelastingen. Iedere winstbelasting op het bedrijfsleven drukt van nature, in de voorcalculatie het zwaarste op de transacties met de grootste verlies- en winstkansen; dat zijn met name de productie voor de exportvergroting en voor de importvervanging. Zulke belastingen drukken het minst op de veiligste transacties, dat is de productie voor de binnenlandse markt van verbruiksartikelen, en concentreren de ondernemingsactiviteit op dat terrein. Daarboven komt nog, dat ons Duitse stelsel van winstbelastingen (in tegenstelling met de vooroorlogse Nederlandse winstbelastingen) slechts langzame afschrijving van productie-installaties wil erkennen, met het ongelukkige gevolg, dat een exportproducent al dikke winstbelastingen moet betalen voordat zijn installaties zijn afgeschreven, terwijl hij een goede kans heeft, dat hij het volgende jaar en later niet eens zijn fiscale afschrijvingen zal verdienen. Als men dan ook nog in aanmerking neemt, dat de op de wereldmarkt opererende industrie meer dan enige andere sector van het bedrijfsleven regelmatig moet vervangen, vernieuwen en uitbreiden om de afzetmogelijkheden te behouden, is het wel duidelijk, dat ons belastingstelsel — dat de thans chronische stijging der vervangingskosten te enenmale negeert — een rol vervult in de beperking van de prijselasticiteit van in- en uitvoer.

Gezien al deze na-oorlogse institutionele invloeden, die een rol spelen in de prijselasticiteit van im- en export, lijkt het mij niet geoorloofd aan te nemen, dat de prijselasticiteit van im- en export op een of ander 15 jaar geleden gemeten cijfer zou zijn gefixeerd. Er is een zeer groot gevaar verbonden aan de veronderstelling, dat de prijselasticiteiten van im- en export historisch en objectief gedetermineerd zouden zijn, want dan verwaarloost men de mogelijkheid om hierin subjectief verbetering te brengen.

De discussies in de Vereniging voor de Staathuishoudkunde en de Statistiek hebben wel getoond, dat men algemeen weinig hoop heeft op verwezenlijking van Prof. Tinbergen's taakstelling, t.w. grote investeringen, bekostigd uit de grootscheepse vorming van besparingen. Dan blijft er maar één reëel middel over om de handels- en betalingsbalans recht te trekken, en dat is verbetering van de prijselasticiteit van im- en export. Moet men uit Prof. Tinbergen's prae-advies de conclusie trekken, dat volgens hem deze prijselasticiteit een onwrikbaar gegeven is, onafhankelijk van onze binnenlandse politiek?

Naschrift.

Door mij zijn de termen prijselasticiteiten van in- en uitvoer gebruikt in de zin van vraagelasticiteiten t.o.v. de prijsverschillen tussen de verschillende aanbieders. Daarnaast kan men aanbodelasticiteiten onderscheiden, die ik bij voorkeur uitdruk als prijsflexibiliteiten: een sterke aanpassing van onze aanbodprijzen aan een vermeerderde afzet bijv. zal een hoge flexibiliteit van de prijzen betekenen. Ik geef er de voorkeur aan de aanbodreacties aldus te beschrijven, omdat de aanbieder vaker (niet steeds) de prijzen bepaalt, de vrager de hoeveelheid.

In hoeverre liggen deze elasticiteiten nu binnen de macht van het Nederlandse volk, resp. van zijn Regering?

Mijn antwoord in de Vereniging voor de Staathuishoudkunde was te beknoppt. Ik wil het hier wat meer uitspinnen.

De vraagelasticiteit van onze uitvoer en de prijsflexibiliteit van onze invoer meten de reacties van buitenlanders: zij liggen buiten de macht van ons volk en van onze Regering. Vooral de eerste is van bijzonder grote betekenis voor het herstel van het evenwicht in onze betalingsbalans. Op haar doelde ik vooral in mijn antwoord ter vergadering.

De vraagelasticiteit van onze invoer is een reactie van Nederland. Tot nu toe van de Regering, voor zover het de aankoop van bulk-artikelen betrof als tarwe, katoen, enz. Daarvan was de reactie verre van verstand; integendeel, reeds vóór de devaluatie had men zoveel mogelijk overgeschakeld op de gebieden met zwakke valuta! Wat andere goederen betreft, als machines, e.d., is het een reactie van particulieren; zou zij zeer verstand zijn? Ik geloof het niet. Zou niet tegenwoordig evenzeer de neiging bestaan om, bij gelijke kwaliteit, bij de goedkopere aanbieder te kopen als vroeger?

De prijsflexibiliteit van onze uitvoer is een reactie van het Nederlandse bedrijfsleven; alleen in de landbouw is een duidelijke regeringsinvloed. Hier zou onder de omstandigheden na de devaluatie een verstarring vermoedelijk beter zijn dan prompte reactie! Constant houden van onze guldenprijzen zou nl. de totale opbrengst van onze export ten goede komen. Er is echter bij sommige aanbieders de neiging tot een intensievere reactie dan vroeger. Denken wij aan de neiging om de lonen veel sneller te laten reageren op stijging van de kosten van levensonderhoud dan vroeger.

Hoe dit ook zij, de Regering heeft op dit alles maar weinig invloed.

Mijn conclusies zijn, dat ik de heer Blom gelijk geef, wanneer hij stelt, dat een deel der elasticiteiten binnen de macht van het Nederlandse volken (voor een kleiner deel) binnen de macht van de Nederlandse Regering ligt. Men hoede zich echter voor generalisaties omtrent het begrip verstarring. Bij devaluatie is verstarring van guldenprijzen identiek met soepelheid van dollarprijzen.

Verstarring van prijzen kan betekenen soepelheid van hoeveelheden en omgekeerd. Het is bovendien in het geheel niet zeker, of er in vergelijking tot vroeger verstarring is. Ten aanzien van de geldlonen is er wel verstarring naar beneden, maar niet naar boven. Ten aanzien van de wisselkoersen was er vroeger starheid, nu eerder het tegendeel. De snelheid van de berichtgeving en het verkeer en de verkorting van de levensduur van bijv. de verkeersmiddelen zijn factoren, die minder starheid dan vroeger betekenen. Daarnaast staan ongetwijfeld sociale oorzaken van starheid.

Tenslotte: niet alle starheid is een wezenlijk nadeel, niet alle soepelheid een wezenlijk voordeel. „Hot money” is zeer weinig star; toch moet zijn nuttigheid in vele gevallen worden betwijfeld, evenals het nut van bepaalde effectenspeculaties.

J. T.

AANTEKENING.

DE ECONOMISCHE TOESTAND IN SPANJE.

Het Franse tijdschrift „Etudes et Conjoncture” van September-October 1949 bevat een uitvoerig artikel over de economische toestand in Spanje. Hieraan ontleen wij het volgende.

In tegenstelling met de meeste andere, in de laatste oorlog neutraal gebleven, landen, wier welvaart dank zij ruime exportmogelijkheden — nog gestimuleerd door het ontbreken van buitenlandse concurrentie — belangrijk toenam, heeft Spanje nagenoeg geen profijt van de oorlogsomstandigheden getrokken. De oorzaken hiervan schrijft het blad in de eerste plaats toe aan het feit, dat de burger-

oorlog het land in een chaos en met grote schulden aan Duitsland en Italië achterliet, terwijl in de tweede plaats de wereldoorlog, die kort nadien uitbrak, import van kapitaalgoederen, nodig voor de opbouw van het versleten en verouderde productie-apparaat, verhinderde.

Hierbij kwam nog Spanje's delicate politiek-geografische positie temidden van de belligerenten.

Deze omstandigheden verklaren, dat de handelsbalans slechts enkele malen in de jaren 1939-1945 een voordelig saldo vertoonde, een verschijnsel, dat wel scherp contrasteert met de grote overschotten, die de handelsbalansen van de Latijns-Amerikaanse landen over de oorlogsjaren te zien gaven.

Na de oorlog bleven de moeilijkheden talrijk. De zo nodige outillage voor herstel van de industriële bedrijvigheid op het niveau van 1935 (het laatste jaar voor de burgeroorlog), moet uit het buitenland komen. Spanje ziet echter geen kans deze importen met de opbrengst van zijn exporten te betalen; een deviezenreservé uit de oorlogsjaren heeft het land evenmin. Spanje heeft derhalve buitenlandse credieten nodig en wel — volgens een rapport van de Urquijo-bank — voor de jaren 1948 tot en met 1952 tot een bedrag van bijna \$ 800 mln. Hiermee wordt aan een penibele kwestie, nl. Spanje's verlangen om mede te delen in de Marshall-hulp, geraakt. Wel is waar heeft Spanje een bedrag van 750 mln pesetas (d.i. ca \$ 200 mln) van Argentinië geleend, doch op voorwaarde, dat hiervoor landbouwproducten van laatstgenoemd land worden gekocht. Ook heeft Spanje in Februari 1949 van Chase National Bank te New York \$ 25 mln geleend op onderpand van Spaans goud, gedeponeerd in Londen, doch hiervan diende $\frac{4}{5}$ deel als schuldelging. Een poging om \$ 100 mln te lenen is tot nu toe zonder resultaat gebleven, terwijl onderhandelingen over een lening van de Export-Import Bank in het voorjaar zijn afgebroken. Als gevolg van de hevige droogte van dit jaar, wordt de economische toestand intussen steeds zorgelijker. Dit blijkt o.a. uit het werkloosheidscijfer, dat van 147.532 in Januari opklom tot 169.884 in April van dit jaar. Deze cijfers zijn waarschijnlijk nog geflatteerd, omdat ontslag wegens materiaalgebrek niet is toegestaan. Er zijn dan ook redenen om aan te nemen, dat er een vrij aanzienlijke „verborgen” werkloosheid bestaat. Het ernstigst is de toestand, wat deze vorm van werkloosheid betreft, in Catalonië, het textielgebied, waar wegens gebrek aan elektrische energie tengevolge van de droogte, de meeste textiel fabrieken stilliggen¹⁾.

Regen, voor de landbouw en voor de elektrische centrales, en dollars, voor de importen, zijn de twee dingen, waaraan Spanje op het ogenblik het meest behoefte heeft, aldus het Franse blad.

De landbouw.

De opbrengst van de *graanbouw* blijft ten achter vergeleken bij die in de jaren vóór de burgeroorlog. Rekening houdend met het feit, dat de bevolking sindsdien met ca 12 pCt is toegenomen, valt het te begrijpen, dat de behoeften bij lange na niet worden gedekt door de eigen productie. De graanbehoeften bedragen thans ca 45 mln centenaren (1 centenaar = 100 pond) per jaar, of ca 160 kg per hoofd der bevolking. Beschikbaar was door eigen productie: in 1940 ca 110 kg; in 1946 148 kg en in 1947 slechts 96 kg. Import is dus noodzakelijk; deze, komt voor het grootste deel uit Argentinië, welk land van zijn positie (mis)bruik maakt door de prijzen bijna te verdubbelen.

Van de zijde der industrie bestaat een stijgende vraag naar *katoen*. Men is er in geslaagd het bebouwde areaal voor katoen uit te breiden, doch aan de totale vraag kan nog lang niet worden voldaan.

¹⁾ Volgens gegevens uit „Records en Statistics” van „The Economist” d.d. 8 October jl., is het (officiële) werkloosheidscijfer na de maand April weer iets gedaald. In Mei was dit 163.200 en in Juni jl. ca 151.700.

De voor de export zo belangrijke *sinaasappelenteelt* heeft de laatste jaren te kampen gehad met een serie misoogsten.

De productie van *olijven en olijfolie* is bevredigend. In verband met Spanje's grote behoefte aan deviezen is de export groot, zodat de binnenlandse behoefte niet kan worden bevredigd.

Bij de sinds jaren bestaande oorzaken van de ongunstige landbouwresultaten, te weten het gebrek aan kunststoffen en aan werktuigen, voegen zich nog de ongekende droogteperiodes van 1945 en van deze zomer, die vooral in het Centraal Plateau en in het Zuiden zware schade hebben aangericht.

De industrie.

Het Spaanse Instituut voor de Statistiek publiceert geen indexcijfers van de industriële productie. Wel verschijnen op onregelmatige tijden gegevens onder de naam „industriële activiteit” van de Camara Oficial de Comercio, Industria y Navegacion. Deze cijfers hebben uitsluitend betrekking op de basisindustrieën en op de importen van industriële producten.

TABEL I

Indexcijfers van de industriële activiteit.

(1922-'26 = 100).

	algemeen indexcijfer	mijnen	ijzer- en cementindustrie	electriciteit	textiel- industrie	diverse industrieën ¹⁾	import van industrie- producten
1930	130,0	115,8	162,7	180,2	110,1	125,2	137,3
1935	103,7	78,0	108,8	226,7	101,6	139,5	98,0
1940	91,9	88,5	147,8	250,7	93,5	81,0	44,9
1941	87,7	90,2	134,8	267,6	94,5	77,8	31,6
1942	87,9	96,6	128,7	319,8	83,6	55,5	39,2
1943	100,6	97,3	125,1	356,9	128,7	68,6	52,1
1944	99,1	106,7	125,4	351,6	103,8	75,9	46,4
1945	97,0	108,7	107,0	333,7	86,3	74,6	62,9
1946	105,8	114,4	119,0	343,2	129,2	80,4	61,4
1947	102,1	112,2	113,5	428,6	93,9	94,0	41,8
1948 Jan.	98,2	105,7	88,1	402,0	150,7	94,0	19,0
„ Febr.	105,2	106,8	95,6	446,1	154,7	93,1	33,7
„ Mrt	102,3	113,0	105,6	465,0	127,0	93,3	23,0
„ April	103,0	107,7	110,7	449,5	106,9	94,6	61,0
„ Mei	104,0	111,3	119,0	422,0	76,4	95,7	44,7
„ Juni	92,0	110,6	115,6	398,7	38,7	93,9	43,3
„ Juli	96,3	118,3	126,6	376,0	66,1	93,4	30,7
„ Aug.	104,7	111,5	122,2	345,1	62,0	94,4	83,7
„ Sept.	101,0	116,2	126,7	267,9	70,9	95,7	64,3
„ Oct.	98,4	113,4	117,8	376,0	53,2	93,4	59,4
„ Nov.	103,3	114,9	135,1	292,4	47,5	93,9	83,5

¹⁾ „Diverse industrieën” omvatten de papier- en kartonindustrie, de suiker-, zwavelzuur- en de electrotechnische industrie.

Een grote zorg is het *energieprobleem*. Het tekort aan elektrische energie is in ernstige mate verantwoordelijk voor de stagnatie in Spanje's economisch herstel. Modernisering van bestaande en bouw van nieuwe centrales is zeer noodzakelijk. Hoezeer de situatie nog is verergerd door de grote droogte van deze zomer²⁾, bewijst de zeer ingrijpende stroombeperking, voor de industrie zowel als voor particulieren, met als gevolg verminderde productie en gedwongen werkloosheid. Het loon van de op deze wijze werkloos geraakte arbeiders moet echter worden doorbetaald. Ter bestrijding van de hieruit voortvloeiende moeilijkheden heeft de Regering bij besluit van 15 Juli jl. een crediet van 60 mln pesetas toegestaan.

De productie van *steenkool* steekt bij die van elektrische energie gunstig af. De productie neemt toe, met uitzondering van een lichte inzinking in 1947, en is reeds ver boven het peil van 1935 uitgekomen. In 1948 bedroeg de totale productie van anthraciet, steenkool en bruinkool 11,82 mln ton. De geschatte jaarlijkse behoefte is echter ca 14 mln ton. Alleen bij import van de benodigde installaties en bij tewerkstelling van nog 6 à 7000 mijn-

²⁾ Bijna 90 pCt van de electriciteit wordt in Spanje door waterkracht opgewekt.

werkers, kan Spanje er in slagen dit tekort van ruim 2 mln ton boven de grond te halen.

Van de overige mijnbouwproducten nemen lood en kwik een belangrijke plaats in op de wereldmarkt. Van pyriet is Spanje zelfs de grootste leverancier. Toch is de uitvoerwaarde ervan slechts een gering deel van de totale uitvoerwaarde. IJzer is nog altijd belangrijk, hoewel achteruitgang in de kwaliteit en het verloren gaan van afzetgebieden de betekenis van dit metaal als export-artikel sterk hebben doen afnemen. In 1930 bedroeg de uitvoer van ijzererts nog 3,7 mln ton. In 1948 nog slechts 226.704 ton, waarvan o.a. 19 pCt naar Engeland, 17 pCt naar Nederland en 4 pCt naar Duitsland ging.

Zoals reeds werd opgemerkt, heeft de textielindustrie ernstig te lijden onder de stroomrestricties. De wolindustrie, die zich tot 1947 in opgaande lijn ontwikkelde, vertoont van dat jaar af weer een achteruitgang. De katoenindustrie floreert niet erg, voornamelijk tengevolge van gebrek aan grondstoffen. Zo is de behoefte aan katoen gemiddeld 100.000 ton per jaar, terwijl in 1948 slechts 38.256 ton werd afgeleverd. Door beperking van het binnenlands verbruik tracht men — volgens een besluit van de Regering van 1 Juli 1949 — de export van weefsels te vergroten, waardoor de import van grondstoffen kan worden opgevoerd.

„Planning”

De Minister van Industrie en Handel, M. Suanzes, heeft aan het begin van dit jaar een plan voor de industriële ontwikkeling voor 1949 bekendgemaakt. Volgens „Etudes et Conjoncture”, dat aan dat plan een uitvoerig hoofdstuk wijdt, is het propaganda-element in het plan sterk vertegenwoordigd. Bovendien is de verwezenlijking van de meeste in het plan opgenomen projecten afhankelijk van de beschikking over voldoende deviezen. Dit is echter juist het précaire punt in Spanje's economie:

Basis van het plan is samenwerking tussen de Staat en particulier kapitaal en wel in de vorm van deelnemingen in het Instituto Nacional de Industria (I.N.I.), een bij wet van 25 September 1941 opgericht instituut.

Een belangrijke plaats neemt in het plan het vraagstuk van de elektrische energie in. Men wil door middel van de bouw van nieuwe centrales de capaciteit in 1954 op 12 mrd kWh brengen. In 1935 was deze 3,2 mrd kWh.

Verder voorziet het plan in verhoging van de productie van petroleum — door de bouw van een grote raffinaderij in Carthagena — van steenkool en bruinkool en van kunstmest. Dit jaar nog hoopt men de productie van tractoren en vrachtauto's te beginnen in een nieuwe fabriek te Barajas bij Madrid. Te Barcelona gaat men, in samenwerking met Fiat, personenauto's maken. Men raamt de productie op 10.000 auto's per jaar. Het plan heeft ook betrekking op de scheepsbouw. Dit jaar zullen 7 schepen met een totale inhoud van 38.250 ton van stapel lopen. Nog 5 andere, samen 41.150 ton, zullen, naar men hoopt, reeds in 1950 te water worden gelaten.

Lonen en prijzen.

Merkwaardigerwijs publiceren de officiële Spaanse statistische bureau's geen indexcijfers van lonen en salarissen. Er is echter reden te veronderstellen, meent „Etudes et Conjoncture”, dat de stijging van lonen en salarissen belangrijk bij de stijging van de kosten van levensonderhoud is ten achter gebleven, ook al houdt men rekening met de vele emolumenten, die het loonniveau aanmerkelijk verhogen.

Bij de cijfers van de kosten van levensonderhoud valt in het oog de sterke stijging van de prijzen voor kleding en voedsel. De huren zijn opmerkelijk laag gebleven als gevolg van een huurbeschermingsbesluit. Dit besluit geldt echter niet voor nieuw gebouwde huizen, zodat zich het verschijnsel kan voordoen, dat een huis, gebouwd vóór de laatste oorlog, bijv. 135 pesetas per maand huur doet, terwijl een soortgelijk huis, doch nieuw gebouwd, voor ca 1.500 pesetas per maand wordt verhuurd.

TABEL II

Indexcijfers van de kosten van levensonderhoud.

(Juli 1936 = 100).

	algemene index	voeding	kleding	huur	huishoudelijke artikelen	diverse uitgaven
1940	178	215	205	109	163	146
1941	232	300	260	112	216	144
1942	247	318	293	116	233	157
1943	246	310	305	119	240	164
1944	257	323	340	122	243	172
1945	275	347	362	125	260	187
1946	361	491	400	134	297	226
1947	424	581	475	155	348	261
1948	454	605	585	170	394	296
1949 Jan.	467	609	624	179	414	316
„ Febr.	468	610	629	179	412	319
„ Mrt	468	611	632	180	416	320
„ April	470	610	—	—	—	—
„ Mei ¹⁾	472	614	—	—	—	—
„ Juni ¹⁾	473	615	—	—	—	—

¹⁾ Volgens „Records and Statistics” van „The Economist” van 8 October 1949.

Bij de groothandelsprijzen is de stijging van de prijzen van textielproducten het grootst, terwijl de prijsstijging van productiemiddelen bij die van verbruiksgoederen ten achter blijft.

TABEL III

Indexcijfers van de groothandelsprijzen.

(1937 = 100).

	algemene index	productiemiddelen	verbruiksgoederen	textielproducten
1938	121	108	115	129
1939	128	116	133	160
1940	153	138	154	200
1941	181	151	191	199
1942	199	175	201	226
1943	222	199	210	267
1944	239	214	236	283
1945	265	228	268	306
1946	318	251	334	330
1947	374	294	386	394
1948	400	340	399	457
1949 Jan.	411	356	419	—
„ Febr.	412	356	423	—
„ Mrt	413	357	424	—
„ April	422	368	426	—
„ Mei ¹⁾	421	372	420	—
„ Juni ¹⁾	422	376	417	—

¹⁾ Volgens „Records and Statistics” van „The Economist” van 8 October 1949.

De buitenlandse handel.

Spanje heeft reeds sedert tientallen jaren een import-saldo op de handelsbalans. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de buitenlandse handel sedert 1929.

TABEL IV

Buitenlandse handel van Spanje en de Baléaren.

	in miljoenen pesetas			in miljoenen tonnen	
	import	export	saldo	import	export
1929	2.737,0	2.112,9	— 624,1	7,1	11,5
1930	2.447,5	2.456,8	+ 9,3	5,9	10,0
1934	855,2	613,0	— 242,2	4,9	6,6
1935	876,1	588,2	— 287,9	5,0	6,4
1939	342,8	239,6	— 103,2	1,9	2,9
1940	620,6	394,3	— 226,3	3,0	2,9
1941	549,9	521,0	— 28,9	2,6	2,2
1942	609,6	630,8	+ 21,2	2,0	2,3
1943	913,8	878,3	— 35,5	2,2	2,2
1944	826,6	956,3	+ 130,2	2,1	2,4
1945	869,0	880,7	+ 11,7	2,1	2,4
1946	923,4	813,4	— 110,0	2,4	3,2
1947	1.214,5	938,1	— 276,4	2,8	3,4
1948 ¹⁾	1.446,1	1.113,9	— 332,2	3,4	3,6
1948 ²⁾	1.438,8	1.136,4	— 302,4	—	—

¹⁾ Volgens Statistisch Bulletin van de Buitenlandse Handel van Spanje.

²⁾ Volgens Statistisch Bulletin van de U.N.O.

Wat de geografische verspreiding betreft, heeft het internationale handelsverkeer van Spanje weinig veranderingen ondergaan. Opvallend is alleen de verminderde handelsbeweging tussen Spanje en de Verenigde Staten sedert 1945, zowel wat betreft uitvoer, als invoer, en de toenemende gelijkblijvende export naar dit land staat. Dit is niet zo vreemd, als men bedenkt, dat Argentinië, bij het verstevigen van zijn handelsrelaties met Spanje, in de eerste plaats werd geleid door het verlangen zijn productie-overschotten tegen hoge prijzen — die andere landen niet wisten te betalen — aan Spanje kwijt te raken, wel laatst land op grond van enkele crediet-overeenkomsten — waarvan de bekendste is het „protocole Franco-Peron” — en door de nood gedwongen, in een afhankelijke positie t.o.v. Argentinië is komen te verkeren. Het is niet in de laatste plaats om deze reden, dat Spanje zich de laatste tijd enkele malen tot de Verenigde Staten heeft gewend, teneinde economische hulp — in het bijzonder mededeling in de E.R.P.-hulp — van dit land te verkrijgen.

INTERNATIONALE NOTITIES.

DE INVLOED VAN DE DEVALUATIE OP DE BRITSE IN- EN UITVOERPRIJZEN.

Het verwachte gevolg van de devaluatie van het pond sterling op de ontwikkeling van de Britse in- en uitvoerprijzen tekent zich thans reeds af. Uit de vorige week door de „Board of Trade” gepubliceerde cijfers blijkt, dat de importprijzen, in sterling uitgedrukt, met 9 pCt zijn gestegen, terwijl de exportprijzen nagenoeg onveranderd zijn gebleven. Van deze 9 pCt komt ca 2 pCt voor rekening van prijsverhogingen door de overzeese exporteurs toegestaan; de overige 7 pCt moet als een gevolg van het gestegen sterling-aequivalent der importprijzen worden beschouwd. De invloed van de devaluatie op de prijzen is uit onderstaande indexcijfers (1947=100) af te lezen.

	Exportprijzen				Importprijzen			
	Algem.	Textiel	Metaal-waren	Andere fabrikaten	Algem.	Voedings- en genotmiddelen	Grondstoffen	Eindproducten
1948								
Oct.	112	116	111	110	116	114	123	113
Nov.	111	116	110	109	117	115	123	113
Dec.	113	117	111	109	117	115	123	114
1949								
Jan.	113	116	112	111	118	116	124	114
Febr.	112	115	112	109	118	115	125	114
Mrt.	112	116	112	109	118	114	127	115
April	112	117	112	109	118	113	129	114
Mei	113	116	112	108	117	111	128	113
Juni	113	116	113	109	115	111	125	111
Juli	113	116	113	107	113	109	123	110
Aug.	114	116	114	109	112	108	121	108
Sept.	113	115	114	108	111	108	119	106
Oct.	113	114	114	107	121	117	127	121

„The Financial Times” van 3 December jl. knoopt aan deze cijfers de conclusie vast, dat, wanneer deze prijsontwikkeling voortgang vindt, Engeland naar de hoeveelheid ca 10 pCt moet exporteren dan vóór de devaluatie teneinde hetzelfde kwantum importgoederen te kunnen betalen.

Bij een beschouwing van de tabel moet men er rekening mee houden, dat de prijzen van enige, niet uit de sterling-area komende importen, niettemin in Britse valuta uitgedrukt plegen te worden; de waardebevestiging van deze importen wordt uiteraard niet door de wisselkoersverandering beïnvloed.

Voorts vestigt „The Financial Times” er de aandacht op, dat in enkele gevallen met de omrekening van de na

18 September geïmporteerde hoeveelheden — welke omrekening door de importeurs individueel geschiedt — is gewacht tot de goederen zijn gearriveerd; deze importen moesten in bovenstaande tabel nog buiten beschouwing blijven.

UITBREIDING VAN DE RAFFINAGECAPACITEIT IN DE MARSHALL-LANDEN.

In zijn vergadering van 5 Juli 1949 heeft de Raad van de O.E.E.C. opdracht gegeven aan het Oil-Committee om de mogelijkheden te onderzoeken, die kunnen leiden tot uitbreiding op lange termijn van de raffinagecapaciteit in de Europese landen die deelnemen aan de Marshall-hulp.

De resultaten van dit onderzoek zijn neergelegd in een uitvoerig rapport: „First report on co-ordination of oil refinery expansion in the O.E.E.C. countries”, verschenen te Parijs in October van dit jaar.

In het eerste, algemene, deel van het rapport wordt uitgegaan van bepaalde schattingen van het verbruik der verschillende olieproducten in de deelnemende landen. De volgende tabel dient hierbij als grondslag.

Geschat totaal binnenlands verbruik van de voornaamste petroleumproducten.
(in duizend m.t.).

	1938	1948 ¹⁾	1949/50	1952/53
Benzine	13.503	9.961	12.053	16.389
Kerosine	2.329	2.789	3.261	3.572
Dieselolie	5.588	8.205	9.863	13.048
Brandstofolie ..	8.021	10.733	14.046	18.161

¹⁾ Behalve Zwitserland en Triëst.

De cijfers zijn kritisch onderzocht door het Oil-Committee; de hoeveelheden worden redelijk geacht. Op grond van deze cijfers meent het Committee, dat uitbreiding van de raffinagecapaciteit een noodzakelijke bijdrage is tot het economisch herstel van Europa. Daar een dergelijke uitbreiding een aanzienlijke beperking van deviezen-uitgaven betekent, kunnen deze plannen tevens helpen om onevenwichtigheden in de verschillende betalingsbalansen weg te werken.

Coördinatie van de raffinageplannen van de deelnemende landen en onderwerping aan het toezicht van het Oil-Committee wordt echter als een noodzakelijkheid beschouwd.

In beginsel kan het Committee zijn goedkeuring hechten aan een programma, dat voorziet in een raffinagecapaciteit voor 1952/53 van 62,4 mln ton ¹⁾.

In het tweede deel geeft het rapport een gedetailleerd overzicht van het verbruik (voor de jaren 1948, 1e halfjaar 1949 en 1952/53) mogelijkheden tot uitbreiding van de raffinagecapaciteit en aanvullende importprogramma's van de verschillende Marshall-landen.

¹⁾ Vgl. de tabel in „E.-S.B.” van 13 Juli 1949, blz. 560, waar deze capaciteit voor eind 1952 op 65,6 mln, ton is geraamd.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

Evenals de vorige week was de geldmarkt gedurende de verslagweek vrij krap, waarbij ook het passeren van de maandultimo een rol speelde.

De balans van De Nederlandsche Bank per 28 November jl. vertoonde de gebruikelijke begeleidende verschijnselen: daling der saldi van banken (nl. met f 4 mln) en stijging der voorschotten en beleningen (nl. met f 10 mln).

De liquiditeitspositie der banken bleef gedurende het grootste deel van de week zodanig, dat zij slechts beperkte

bedragen callgeld aan de discontohandelaars konden uitleenen. Laatstgenoemde waren daardoor genoodzaakt gedurende de eerste vier dagen $1\frac{1}{2}$ pCt rente te betalen, waarna de callgeldrente Vrijdag tot $1\frac{1}{2}$ pCt en Zaterdag verder tot 1 pCt werd verlaagd.

De handel in schatkistpapier was gedurende de voorslagweek, vooral voor de kortlopende termijnen, iets groter van omvang dan de laatste tijd gebruikelijk is.

Voor December-, Januari- en Februaripapier werd $1\frac{1}{8}$ pCt geboden. Maartpapier werd voor $1\frac{1}{4}$ pCt, Aprilpapier voor $1\frac{5}{16}$ pCt verhandeld. Voor de langere termijnen vertoonden de noteringen enige daling t.o.v. de week tevoren. Zo werd Mei- en Junipapier voor $1\frac{3}{8}$ pCt aangeboden (vorige week $1\frac{1}{2}$ pCt).

De moeilijke liquiditeitspositie van de banken gedurende de laatste weken komt, behalve in de callgeld- en marktnoteringen, ook tot uiting in de daling van het bij de Agent van het Ministerie van Financiën afgenomen bedrag nieuw schatkistpapier.

Uit de staten van 's Rijks Kas blijken bijv. de volgende mutaties.

	Schatkistpromessen in omloop
week 8 Nov.—15 Nov.	+ f 9 mln
week 15 Nov.—22 Nov.	— f 13 mln

De aandelenmarkt vertoonde gedurende de afgelopen week over een breed front een stijging, zoals uit de cijfers van onderstaande tabel blijkt.

Weliswaar hadden aandelen Koninklijke in het begin van de week van aanbod te lijden, doch daartegenover stond, dat voor Indonesische fondsen een gunstiger stemming doorbrak. De koersstijging ging met enige vergroting der omzetten gepaard; gedurende de afgelopen week bedroeg de aandelenomzet f 7,5 mln, tegen f 6,3 mln de vorige week.

Prof. Dr J. F. ten Doesschate, directeur der Kon. Ned. Hoogovens, merkte in een redevoering, die hij deze week te Amsterdam hield, op, dat, wat de zware industrie betreft, investeringen van ca f 100.000 of meer per persoon nodig zijn voor nieuwe in het productieproces op te nemen arbeiders. In totaal zou er voor de investeringen, verband houdende met de industrialisatieplannen, in $4\frac{1}{2}$ jaar ca f 5,7 mrd moeten worden opgebracht. Indien de industrialisatieplannen werkelijk doorgang zouden vinden, zouden ongetwijfeld ook de emissies ter beurze vele stenen hiertoe moeten bijdragen. Het blijkt echter nog steeds moeilijk in te zien op welke wijze bedragen van een dergelijke orde van grootte onder de huidige economische en sociale omstandigheden bijeen zouden kunnen worden gebracht.

	25 Nov. 1949	2 Dec. 1949
<i>Indexcijfers.</i>		
Industrie	225,5	226,4
Banken	132,3	132,4
Indonesische aandelen	54,9	58,3
Algemeen	155,8	158,1
<i>Aandelen.</i>		
A.K.U.	176 $\frac{3}{4}$	183
Amsterdam Rubber	122 $\frac{3}{4}$	130 $\frac{1}{2}$
H.A.L.	160	160 $\frac{3}{4}$
H.V.A.	137 $\frac{1}{2}$	144
Kon. Petroleum	301	301 $\frac{1}{2}$
Unilever	237	247
Philips	232	236 $\frac{3}{4}$
<i>Obligaties.</i>		
3 pCt Inv. certif.	98 $\frac{1}{2}$	98 $\frac{1}{2}$
2 $\frac{1}{2}$ pCt N.W.S.	80 $\frac{5}{16}$	79 $\frac{7}{8}$
3-3 $\frac{1}{2}$ pCt 1947	97 $\frac{15}{16}$	98 $\frac{1}{8}$
3 pCt Dollarlening 1947	94 $\frac{7}{8}$	95 $\frac{5}{16}$

STATISTIEKEN.

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 5 December 1949.

Activa.		
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	Hoofdbank f — Bijbank " — Agentsch. " 6.000,—	f 6.000,— ¹⁾
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art 15, onder 4°, van de Bankwet 1948)	"	—
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	"	1.800.000.000,—
Voorschotten in rek. crt op onderpand (incl. beleningen)	Hoofdbank f 138.394.429,97 ²⁾ Bijbank " 710.249,45 Agentsch. " 5.604.820,69	f 144.709.500,11
Op effecten enz.	" 143.544.299,02 ²⁾	" 143.544.299,02
Op goederen en celen ..	" 1.165.201,09	" 1.165.201,09
Voorschotten aan het Rijk (art. 20 van de Bankwet 1948)	"	—
Boekvoering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	"	1.500.000.000,—
Munt en muntmateriaal		
Gouden munt en gouden muntmateriaal	f 740.143.147,67	
Zilveren munt enz.	" 10.802.971,70	" 750.946.119,37
Papier op het buitenland	f 253.311.900,—	
Tegoeed bij correspondenten in het buitenland	" 471.218.543,25	" 724.530.443,25
Buitenlandse betaalmiddelen	" 2.608.466,80	" 2.608.466,80
Vorderingen in gulden op vreemde circulatiebanken en soortgelijke instellingen	"	343.800.224,64
Belegging van kapitaal, reserves, pensioenfonds en voorzieningsfonds	"	120.905.519,85
Gebouwen en inventaris	"	2.000.000,—
Diverse rekeningen	"	219.805.819,37
		f 5.609.312.093,39

Passiva.		
Kapitaal	f 20.000.000,—	
Reservefonds	" 15.333.335,71	
Bijzondere reserves	" 61.674.999,18	
Pensioenfonds	" 22.653.383,45	
Voorzieningsfonds personeel in tijdelijke dienst	" 1.499.667,79	
Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften) ..	" 71.009.430,—	
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgifte)	" 2.996.392.915,—	
Bankkassignaties in omloop	" 220.742,28	
Rekening courant saldo's		
's Rijks Schatkist	f 652.079.908,33	
's Rijks Schatkist bijzondere rekening	" 642.701.281,95	
Geblokkeerde saldo's	" 2.139.836,23	
Saldo's van banken in Nederland	" 39.319.288,06	
Vrije saldo's van vreemde circulatiebanken en soortgelijke instellingen ..	" 441.150.157,66	
Andere vrije saldo's	" 391.829.784,71	
		" 2.169.229.256,94
Crediteuren in vreemde geldsoort	" 5.581.305,11	
Diverse rekeningen	" 245.717.057,93	
		f 5.609.312.093,39

¹⁾ Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen

²⁾ Waarvan aan Indonesië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad no. 99)

Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten .. 135.677.666,50

BANK VAN FRANKRIJK.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Disconto's en voorschotten	Voorschotten aan de Staat		
			Vaste	Schatkist	Bezettingskosten Duitsland
26 Dec. 1946	94.817	118.302	59.449	67.900	426.000
10 Nov. 1949	52.981	431.357	125.042	168.400	426.000
17 Nov. 1949	52.981	433.684	125.042	153.200	426.000
24 Nov. 1949	52.981	456.053	125.042	152.500	426.000

Data	Bankbiljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Staat	Diversen
26 Dec. 1946	721.865	63.458	765	62.693
10 Nov. 1949	1.229.504	140.630	105	139.021
17 Nov. 1949	1.204.108	166.804	108	165.232
24 Nov. 1949	1.203.768	173.549	153	172.169

DE JAVASCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal goud	Vorderingen in vreemd courant betaalbaar	Zilveren tekenmunt en pasmunt	Disconto's en voorschotten op onderpand betaalbaar in eigen courant	Voorschotten aan de Regering van Indonesië
31 Maart 1947	477.080	35.363	33.256	85.402	255.204
16 Nov. 1949	470.985	78.110	14.817	59.554	1.051.425
23 Nov. 1949	470.985	72.025	14.764	58.397	1.084.393
30 Nov. 1949	470.985	73.949	14.718	63.826	1.105.082

Data	Diverse rekeningen (actief)	Bankbiljetten in omloop	Rekening courant saldi		Diverse rekeningen (passief)
			Van de Regering van Indonesië	Van anderen	
31 Maart 1947	81.527	453.816	—	503.718	101.304
16 Nov. 1949	30.088	920.088	—	774.159	33.066
23 Nov. 1949	26.551	914.485	—	774.556	33.376
30 Nov. 1949	26.683	911.650	—	798.851	35.059

Muntbiljettencirculatie per 31 Maart 1947 f 646.830.979.
Muntbiljettencirculatie per 23 Nov. 1949 f 951.224.776.
Muntbiljettencirculatie per 16 Nov. 1949 f 939.450.097,25.
Muntbiljettencirculatie per 30 Nov. 1949 f 956.219.040,50.

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen	23 Nov. 1949	15 Nov. 1949 ¹⁾
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederl. Bank N.V.	f 696.464.378,96	f 665.111.577,73
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	„ 274.743,09	„ 16.246,22
Kasvorderingen wegens creditverstreking aan het buitenland	—	—
Daggeldlening tegen onderpand	—	—
Saldo der postrekeningen van Rijkscomptabelen	„ 291.933.803,44	„ 305.834.430,49
Voorschotten op ult. Oct. 1949 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	—	—
Vordering in rek. courant op: Indonesië	„ 1.551.512.651,41	„ 1.543.627.989,14
Suriname	„ 32.576.051,90	„ 32.317.757,14
Ned. Antillen	—	—
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	—	—
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	—	—
Andere staatsbedrijven en instellingen	„ 359.020.913,47	„ 364.589.226,87

Verplichtingen	23 Nov. 1949	15 Nov. 1949 ¹⁾
Voorschot, door De Nederl. Bank N.V., verstrekt	—	—
Voorschot, door De Nederlandsche Bank N.V. in rekening courant verstrekt	—	—
Schuld aan de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	—	—
Schatkistbiljetten in omloop	f 1.927.667.800,—	f 1.915.067.800,—
Schatkistpromessen bij De Nederlandsche Bank N.V. ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	„ 1.800.000.000,—	„ 1.800.000.000,—
Schatkistpromessen in omloop (rechtstreeks bij De Nederl. Bank N.V. is geplaatst nihil) f 5.935,4 mln. w.o. garantie Bretton Woods f 1.151 mln	„ 4.784.400.000,—	„ 4.797.100.000,—
Daggeldleningen	—	—
Muntbiljetten in omloop	„ 133.890.716,—	„ 134.033.278,50
Schuld op ult. Oct. '49 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	„ 132.658.613,48	„ 132.658.613,48
Schuld in rek. courant aan: Indonesië	—	—
Suriname	—	—
Ned. Antillen	„ 6.834.020,08	„ 4.750.465,24
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	„ 41.897.491,82	„ 22.726.451,70
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	„ 366.389.665,08	„ 423.729.081,17
Andere staatsbedrijven	—	—
Schuld aan diverse instellingen in rekening met 's Rijks Schatkist	„ 1.532.315.896,21	„ 1.533.919.725,95

NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Ruilen. Wissels	Disconto's en voorschotten	Effecten	Biljetten in omloop	Andere credieten
31 Dec. 1946	4.949,9	158,0	238,7	52,7	4.090,7	1.163,7
15 Nov. 1949	6.160,5	250,5	109,3	39,7	4.233,2	1.956,7
23 Nov. 1949	6.203,8	249,5	109,9	39,7	4.220,7	2.008,4
30 Nov. 1949	6.201,5	251,2	109,8	39,7	4.344,8	1.889,2

INDEXCIJFERS VAN LONEN VOLGENS REGELINGEN IN NEDERLAND¹⁾.

Juni 1938/ Juni 1939 = 100	Nijverheid ²⁾	Landbouw ³⁾	Nijverheid en landbouw
Aug. 1939	101	100	101
Mei 1945	116	190	126
Oct. 1948	175,2	258	186,8
Nov. 1948	179,9	265,5	191,9
Dec. 1948	181,7	265,5	193,4
Jan. 1949	181,8	265,5	193,5
Febr. 1949	181,8	265,5	193,5
Mrt. 1949	181,6 ⁴⁾	265,5	193,3 ⁵⁾
Apr. 1949	181,4 ⁴⁾	265,5	193,2 ⁵⁾
Mei 1949	181,9	275 ⁶⁾	195,0
Juni 1949	181,9	275	195,0
Juli 1949	181,8	275	194,9
Aug. 1949	182,1	275	195,1
Sept. 1949	182,1 ⁴⁾	275	195,1 ⁴⁾
Oct. 1949	182,1 ⁴⁾	275	195,1 ⁴⁾

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin van het C.B.S.“; in de indexcijfers zijn de uitkeringen krachtens de Kinderbijslagwet niet begrepen

²⁾ Gemiddelden 24 bedrijfstakken.

³⁾ Akkerbouw en veehouderij.

⁴⁾ Voorlopige gegevens.

⁵⁾ Daling uitsluitend een gevolg van een lichte schommeling in de toelag van méér-productie der steenkoolmijnen.

⁶⁾ Loonsverbod ingaande 1 Mei 1949 als compensatie voor premieverhaal landbouw-pensioenfonds.

IN- EN UITVOER VAN NEDERLAND¹⁾.

Maand	Invoer		Uitvoer		Saldo
	Gewicht in duizenden tonnen ²⁾	Waarde in miljoenen guldens	Gewicht in duizenden tonnen ²⁾	Waarde in miljoenen guldens	
Tot. '39	24.306	1.517	12.708	966	— 551
Tot. '46	11.764	2.145	3.919	785	— 1.360
Tot. '47	16.544	4.251	5.843	1.859	— 2.392
Tot. '48	19.101	4.919	7.357	2.669	— 2.250

Maand	1949	1948	1947	1946	1945
Jan. '49	1.498	464	653	318	— 146
Febr. '49	1.269	401	644	245	— 156
Mrt. '49	1.632	476	728	283	— 193
Apr. '49	1.770	438	684	256	— 192
Mei '49	1.671	427	721	272	— 155
Juni '49	1.977	442	741	312	— 130
Juli '49	1.750	410	654	284	— 126
Aug. '49	1.850	390	687	296	— 94
Sept. '49	1.826	407	952	318	— 90
Oct. '49	1.743	435	1.218	377	— 89

¹⁾ Bron: „Centraal Bureau voor de Statistiek“.

Exclusief pakketpost; diamant, gouden en zilveren munt en muntmateriaal.

²⁾ Bruto-gewicht; van 1948 af netto-gewicht.

DE KOLENPOSITIE VAN BELGIË¹⁾.

(in duizenden tonnen)

Maand	Productie	Afzet	Voorraad aan het einde van de maand
Gem. 1938..	2.465	2.336	—
Gem. 1946..	1.898	1.897	—
Gem. 1947..	2.033	2.021	—
Gem. 1948..	2.223	2.192	—
Januari 1949..	2.436	2.409	864
Februari 1949..	2.331	2.186	1.009
Maart 1949..	2.619	2.299	1.329
April 1949..	2.428	2.011	1.746
Mei 1949..	2.398	1.931	2.214
Juni 1949..	2.353	1.885	2.681
Juli 1949..	1.869	1.697	2.853
Augustus 1949..	2.005	1.940	2.983

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin“ van het Nationaal Instituut voor de Statistiek.

N.V. PHILIPS' TELECOMMUNICATIE INDUSTRIE
v/h Nederlandsche Seintoestellen Fabriek
HILVERSUM

Alle Communicatie-apparatuur op het gebied van
Radio - Lijntelefonie - Automatische telefonie

Ondernemingen, die het beste leidende personeel zoeken, speciaal met economische scholing, roepen sollicitanten op door middel van een annonce in de rubriek „Vacatures“. Het aantal reacties, dat deze annonces tengevolge hebben, is doorgaans uitermate bevredigend: begrijpelijk, omdat er bijna geen grote instelling is, die dit blad niet regelmatig ontvangt en waar het niet circuleert. Opdrachten voor het volgend nummer dienen 12 December a.s. in ons bezit te zijn.

C. MASTENBROEK

Ben. Molendijk 14 - Goudswaard

- **BEDRIJFSADMINISTRATIE**
- **BOEKHOUDINGEN**
- **BELASTINGZAKEN**

Abonneert U op

DE ECONOMIST

Maandblad onder redactie van Prof. P. Hen-
nipman, Prof. P. B. Kreukniet, Prof. H. W.
Lambers, Th. Ligthart, Prof. J. Tinbergen,
Prof. G. M. Verrijn Stuart, Prof. F. de Vries,
Prof. J. Zijlstra.

Abonnementsprijs f 22.50; fr. p. post f 23.60;
voor studenten f 19.—; franco per post f 20.10

Abonnementen worden aangenomen door de
boekhandel en door de uitgevers

DE ERVEN F. BOHN TE HAARLEM

★ Adverteer in dit blad ★

Vacatures

Werkgeversorganisatie te 's-Gravenhage
zoekt een

JURIST

die als Adjunct-Secretaris aan haar Bureau
zal worden verbonden.

Vereisten: maximum leeftijd 35 jaar; grote ervaring op
arbeidsrechtelijk terrein, met name op dat der sociale
verzekeringen. — Enige jaren praktische ervaring in de
advocatuur strekt tot aanbeveling.

Sollicitaties met alle van belang zijnde gegevens, w.o. opgave
van verl. salaris, te richten aan Arc's Advertentiebedrijf N.V.,
Kettingstraat 2, 's-Gravenhage, onder No. 6794.

Het DEPARTEMENT van ECONOMISCHE ZAKEN vraagt een
BEKWAAM JURIST

voor een leidende functie. Slechts Juristen met ervaring,
liefst ook in de Overheidsdiensten, komen in aanmerking.
Minimum leeftijd 40 jaar. Scheffelijke sollicitaties te richten
aan de

CENTRALE PERSONEELSDIENST
BINNENHOF 4 TE 'S-GRAVENHAGE
onder motto L/Jurec.-5/.

Economisch - Statistische Berichten

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.
Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Eko-
nomie, 14, Universiteitstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26,— per jaar;
voor België/Luxemburg f 28,— per jaar, te voldoen door storting van de
tegenwaarde in Belgische francs bij de Banque de Commerce te Brussel
of op haar Belgische postgirorekening no 260.34.

Overzeese gebiedsdelen (per zeepost) f 26,—, overige landen f 28,—
per jaar.

Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden
beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Aangelegende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzee-
dijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de
Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon
69300, toetsel 6). Advertentie-tarief f 0,40 per mm. Contract-tarieven
op aanvraag. Rubrieken „Vacatures“ en „Beschikbare krachten“
f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht
voor om advertenties zonder opgaaf van redenen te weigeren.